

General de brigadă (r)
dr. Florian TUCĂ

Colonel (r)
dr. Eugen SITEANU

Comandor
Marius POPESCU

MAUSOLEELE EROILOR ROMÂNI DIN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Editura Academiei Oamenilor de Știință din România

București, 2016

Lucrare publicată sub egida secției de Științe Militare a
Academiei Oamenilor de Știință din România

Tehnoredactare

Cristina-Mariana TĂLPAN

Coperta volumului

Cristina-Mariana TĂLPAN

Ilustrația foto:

Valentin BLANARIU

Alexandru BLĂNARIU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TUCĂ FLORIEAN, SITEANU EUGEN, MARIUS POPESCU

Mausoleele eroilor români din Primul Război Mondial,

Editura Academiei Oamenilor de Știință din România

ISBN

Toate drepturile asupra lucrării revin autorilor

PREFAȚĂ

Întotdeauna cetățenii României, la fel ca și cei ai Daciei, s-au bătut cu vitejie și eroism pentru cauza dreaptă și sfântă a apărării Țării. În amintirea și gloria eroilor care au căzut pe câmpul de luptă pentru întregirea și libertatea Patriei, poporul român a ridicat monumente și mausolee. Regele Carol I spunea că: *„popoarele se onorează pe ele însele atunci când păstrează și înconjoară cu dragoste memoria marilor patrioți și eroi în amintirea cărora au ridicat statui”*.

Publicarea, după 12 ani de când România a fost primită în NATO, a unei cărți despre eroi și mausolee dovedește că păstrarea memoriei patrioților și eroilor este mereu vie în conștiința românilor și a cetățenilor statelor aliate și mereu necesare în educația din școli, universități, din armată și în activitatea cultural-educativă din toate țările aliate. Prin broșura de față autorii au scos din negura uitării o parte din cuvintele scrise, în anii ce au trecut, de un număr de personalități românești și aliate. Sunt onorat să scriu această prefață pentru că doi dintre autorii lucrării sunt colegi de ai mei, membri ai Academiei Oamenilor de Știință din România. Cartea este interesantă, foarte bine documentată, conținând chiar și un capitol în care sunt prezentate grafic principalele campanii, operații și bătălii din Războiul de Întregire din anii 1916-1919, și plină de fior patriotic și de dragoste pentru eroii neamului nostru și de aceea o recomand cu căldură cititorilor tineri și bătrâni deopotrivă. În capitolele cărții sunt prezentate cele 23 de mausolee ale eroilor români din Primul Război Mondial identificate de autori pe timpul cercetărilor și investigațiilor

făcute de aceștia nu numai în lucrările istorice, ci și pe teren. Pentru fiecare mausoleu, deci în fiecare capitol, autorii au prezentat localitatea în care este respectiva operă comemorativă de război, data când a început construcția și data încheierii acesteia, din inițiativa cui s-a construit mausoleul respectiv, cine a realizat lucrarea (construcția), inscripțiile și descrierea elementelor din compunerea mausoleului, precum și câteva fotografii ale acestuia. Iată, succint, care sunt aceste mausolee, în memoria cui s-au ridicat ele și data construcției acestora. Am ales și câteva inscripții semnificative de pe aceste opere comemorative de război.

Mausoleul eroilor din București este construit în cimitirul militar Ghencea în memoria ostașilor români căzuți în Războiul de Reîntregire, 1916-1919.

Mausoleul „*Eroului Necunoscut*” se găsește în parcul Carol I din București și simbolizează sacrificiile tuturor celor ce și-au dat sângele și chiar viața pentru apărarea Țării și realizarea idealului unității naționale.

În cimitirul eroilor din Brașov se găsește Mausoleul Eroilor din Municipiul Brașov pe frontispiciul căruia este următoarea inscripție: „*Mausoleul Eroilor din Primul Război Mondial căzuți pentru întregirea neamului și în cel de-al doilea război mondial pentru eliberarea Patriei*”.

Mausoleul Eroilor din Municipiul Buzău a fost construit în cimitirul eroilor din localitate în anii 1927-1930 în scopul „*adăpostirii osemintelor eroilor care își dăduseră jertfa supremă în luptele desfășurate de către trupele române în zona Buzăului*”.

În Mausoleul Eroilor din Municipiul Călărași sunt reînținuți „*peste 1.000 de eroi călărășeni ce se jertfiseră*

pe altarele Patriei pentru libertatea lumii și lărgirea hotarelor României ...”.

Mausoleul Eroilor din Comuna Comana, Județul Giurgiu adăpostește osemintele unui număr de peste 750 de eroi români și străini; pe o placă de marmură sunt scrise câteva cuvinte: *„Aici odihnesc ostașii căzuți pe aceste locuri în războiul din 1916-1918”.*

Mausoleul Eroilor din Municipiul Focșani, Județul Vrancea a fost construit între anii 1927-1937 pentru ca *„să adăpostească rămășițele pământești ale bravilor eroi ai armatei române care și-au jertfit viața în luptele din vara anului 1917 din zona Focșani și din alte locuri de pe pământul Țării Vrancei”.*

În Mausoleul Eroilor din Municipiul Galați se odihnesc peste 2.000 de eroi cunoscuți și necunoscuți; lucrările de construcție s-au terminat în anul 1935.

Mausoleul din Municipiul Giurgiu se află în curtea bisericii *„Înălțării Domnului”* și a fost construit între anii 1926-1939.

Mausoleul Eroilor din municipiul Iași (construit între anii 1924-1925) se află în cimitirul „Eternitatea” și adăpostește rămășițele pământești ale eroilor din județ căzuți pe câmpul de luptă în anii 1916-1918.

Mausoleul Eroilor din Comuna Mănăstirea Cașin, Județul Bacău, adăpostește peste 1.000 de eroi, cunoscuți și necunoscuți, iar în Cimitirul Eroilor din acea comună au fost înhumați 18.365 de eroi din regimentele 2, 13, 14, 15, 21, 25, 29, 37 și 65 infanterie și 8 vânători căzuți în vara anului 1917 în zona Măgurii Cașinului.

Pe dealul din satul Mărăști, comuna Răcoasa se înalță semeț Mausoleul Eroilor pentru comemorarea bătăliei de la

Mărăști (9 iunie-19 iulie 1917); în acest mausoleu se odihnesc un număr de 1.700 eroi cunoscuți și mulți eroi necunoscuți al căror număr nu se cunoaște cu exactitate. Ei și-au dat viața sub comanda generalului Averescu Alexandru, comandantul Armatei a II-a, în luptele glorioase și victorioase duse împotriva armatelor germane.

În vestul orașului Mărășești s-a construit Mausoleul Eroilor de la Mărășești, județul Vrancea dedicat eroilor români din timpul Primului Război Mondial. Acest mausoleu reprezentativ a fost construit în anii 1923-1938 de către Societatea Națională a Femeilor din România. În bătălia de la Mărășești (24 iulie-6 august 1917) și-au pierdut viața un număr de aproximativ 11.500 de militari români, pierderile totale din ambele tabere s-au ridicat la peste 30.000.

Mausoleul Eroilor din municipiul Odorheiul Secuiesc, Județul Harghita este dispus la marginea localității și adăpostește osemintele celor 323 de eroi găsiți pe teritoriul județului.

În cimitirul din localitatea Oituz s-a construit un obelisc în fața căruia au fost depuse într-un osuar circa 2.500 de eroi, majoritatea necunoscuți; conform opiniei autorilor, acest osuar cu numeroase pietre funerare din jurul său poate fi considerat un autentic mausoleu.

Mausoleul eroilor din Predeal este dispus la marginea localității, pe Valea Râșnoavei, și adăpostește osemintele eroilor noștri care au căzut la datorie în zilele de 12-25 octombrie 1916 în orașul Predeal și în împrejurimi.

Mausoleul eroilor din comuna Soveja, județul Vrancea se află în satul Dragosloveni și a fost construit în anii 1923-1929. *„În criptele mausoleului sunt depuse rămășițele pământești ale eroilor cunoscuți și necunoscuți căzuți la*

datorie în special în luptele din vara anului 1917 de pe Valea Șușiței și din alte zone din apropiere”.

Mausoleul Eroinei Ecaterina Teodorescu din Municipiul Târgu Jiu a fost construit în anii 1932-1933. Atunci când s-a întocmit proiectul ridicării lui, sculptorița Milița Pătrașcu a dorit ca acesta să aibă înfățișarea unui sanctuar și să fie decorat în exterior cu basoreliefuri. Prin ele sunt redată, printre altele, scene reprezentative din viața eroinei de la Jiu și Mărășești și anume copilăria, plecarea la luptă la început ca sanitară voluntară, iar apoi ca luptător în primele linii de front și, în cele din urmă, moartea ei eroică.

Mausoleul Eroilor din Orașul Târgu Ocna, județul Bacău, se află situat pe Dealul Măgura și a fost construit în anii 1925-1928.

Monumentul-mausoleu al eroilor din orașul Târgu Neamț, județul Neamț se află situat pe o terasă înaltă, anume amenajată, aflată la altitudinea de 491 m, care pe plan local are două denumiri: „*Culmea Pleșului*” și „*Dealul Gol*”. Opera comemorativă de război a fost construită în anii 1938-1939.

Mausoleul Eroilor din orașul Toplița, județul Harghita se află dispus la marginea orașului, pe marginea șoselei care duce de la Toplița la Borsec. Mausoleul a fost proiectat imediat după încheierea Primului Război Mondial, iar construcția sa a început în 1922 și s-a încheiat în 1925.

Mausoleul Eroilor din Municipiul Tulcea, Județul Tulcea se află dispus într-un părculeț din localitate. A fost construit în anii 1937-1938 din inițiativa unui veteran din Primul Război Mondial.

Mausoleul Eroilor din Comuna Valea-Pravăț, Județul Argeș se află situat pe o înălțime dominantă de la marginea

comunei, pe locul denumit Mateiaș. În forma sa inițială, mausoleul a fost construit în anii 1928-1935, iar între anii 1979-1984, mausoleul a fost lărgit, restaurat și modernizat, el primind o înfățișare mai amplă, mai impozantă, cu utilități noi.

Am ținut să precizez anii în care au fost proiectate și construite aceste mausolee pentru a arăta că perioada 1922-1938, deci cea interbelică, a reprezentat una de pioșenie și glorie a eroilor neamului.

Avem nevoie de monumentele și mausoleele eroilor noștri pentru a ne apăra istoria românilor, trecutul nostru glorios și substanța noastră etnică acum când antiromânii au făcut să dispară bustul lui Corneliu Coposu din fața fostului sediu ieșean al PNȚCD; au dispărut o parte din siturile arheologice geto-dacice cum este, de exemplu, o parte din fosta cetate a marelui rege dac Dromichete – „Piscul Crăsani”. În Transnistria un cimitir al soldaților români a fost nivelat cu buldozerul și transformat în cimitir al soldaților sovietici.

În România se duce o propagandă anti-eroi și anti-martiri și se ironizează istoria noastră și conștiința noastră etnică la adăpostul nepăsării autorităților. Se continuă falsificarea istoriei noastre ca pe timpul orientării antinaționale a lui Roller zis și Controller. De aceea nu trebuie să uităm niciodată pentru ce ideal au murit eroii care se odihnesc în mormintele și mausoleele evocate cu pioșenie și recunoștință în paginile acestei minunate cărți de istorie.

**General (r) prof. univ.
dr. Anghel ANDREESCU**

CUVÂNT INTRODUCATIV

Prin noțiunea de mausoleu se înțelege o operă comemorativă de război în cadrul căreia sunt depuse rămășițele pământești ale eroilor neamului. Iată o definiție clasică a acestei noțiuni: *„Monument funerar de dimensiuni mari, ridicat în memoria unei personalități, a unor eroi etc. Numit astfel după mărețul mormânt de la Halicarnas ridicat de Artemisa II soțului ei Mausol (rege al Cariei, 377-353 î. e.n.).”*¹ Iată și o definiție „populară” a acestei noțiuni: *„Prin cuvântul mausoleu (din latinescul mausoleul, franțuzescul mausolee și germanul mausoleum) se desemnează o operă comemorativă de război de dimensiuni mari și cu o înfățișare reprezentativă ridicată în memoria eroilor. În mausolee, în locuri anume amenajate (cripte, osuare), au fost depuse, cu pioșenia cuvenită, osemintele sau rămășițele pământești ale eroilor care sunt cinstiți și evocați printr-o astfel de operă comemorativă de război”*² (Dicționar explicativ de termeni uzuali).

Pe pământul românesc se află un număr redus de mausolee și acestea sunt dedicate, în exclusivitate, eroilor noștri din Primul Război Mondial. De fapt unele dintre acestea sunt dedicate și eroilor armatelor aliate și chiar celor inamice așa cum este, de exemplu, mausoleul eroilor de la Soveja, în osuarele căruia sunt depuse rămășițele

¹ *Mic dicționar enciclopedic*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, 1978, p. 588.

² Florian Tucă, Constantin Brezoianu, *„Dicționar explicativ de termeni uzuali”*, București, 2009, p. 122.

pământești a 1612 eroi români, ruși, germani, austrieci și unguri.

Înainte de a scrie această carte, noi, autorii ei, am făcut și o anchetă în rândurile unor categorii de cititori. Eram dornici să aflăm de la cei consultați dacă știu câte mausolee înnobilează pământurile țării noastre și locurile unde ele se află. Din păcate, răspunsurile celor întrebați aveau să fie destul de sărace. O mare parte dintre cei întrebați au apreciat că mai avem în țara noastră un număr de cinci mausolee, printre ele reușind să le localizeze doar pe cele de la Mărăști, Mărășești și Giurgiu. O altă categorie a acestora au ridicat numărul respectivelor opere comemorative de război la șase sau șapte, fără însă a fi în măsură în a le localiza pe toate. Întrebându-i pe unii cititori, care erau de data aceasta școlari, dacă la București, la Brașov, Focșani, Târgu Jiu și Tulcea se află vreun mausoleu, răspunsurile acestora au fost negative.

În urma cercetărilor și investigațiilor făcute de noi în lucrările de istorie, în ghiduri turistice și cu precădere pe teren, am reușit să identificăm un număr de 23 de mausolee dedicate și închinat eroilor români din Primul Război Mondial.

Existența lor pe municipiul București și pe județe este următoarea: patru mausolee în județul Vrancea, trei în județul Bacău, câte două în municipiul București și în județele Brașov, Giurgiu, Harghita și câte unul în județele Argeș, Buzău, Călărași, Galați, Iași, Gorj, Neamț și Tulcea.

În cartea de față ne vom referi la toate cele 23 de mausolee de care am amintit. Cu privire la ele, vom consemna, printre altele, localitățile în care se află, când și din inițiativa cui s-au ridicat; autorul operei comemorative

de război în cazul în care aceasta este socotită a fi și lucrare monumentală de valoare artistică; înscrisurile sau inscripțiile de pe fiecare mausoleu; dar și alte informații prezentate sub formă grafică la sfârșitul lucrării.

Ordinea în care sunt prezentate în volumul mausoleele eroilor români din Primul Război Mondial este cea a denumirilor alfabetice a localităților în care ele se găsesc.

Pe ultima copertă sunt reprezentate prin niște cercuri albe locurile în care se găsesc cele 23 de mausolee construite în memoria și gloria eroilor români din Războiul de Întregire pentru înfăptuirea și apărarea Marii Uniri de la 1 decembrie 1918.

Noi socotim că lucrarea cu o astfel de tematică se publică pentru prima dată în România. Să dea Dumnezeu ca ea să fie urmată de alte cărți cu un astfel de subiect, iar acestea să adâncească și să lărgască informațiile cu privire la mausoleele prezentate de noi. Ba, și mai mult, viitoarele cărți să completeze lucrarea noastră în situația în care se va descoperi că există și alte mausolee care înnobilează pământul românesc.

Autorii

CUVINTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ, DE SUFLET ȘI DE ȚINUT MINTE DESPRE EROI ȘI EROISM

„Eroismul a fost, veacuri întregi, felul de a fi al unui întreg popor (poporul român – n.n.), bătut din veac în veac de toate furtunile. Eroismul pe care-l sărbătorim azi e, înainte de toate, amintirea celor cari au căzut pe câmpul de luptă pentru dreptatea neamului și întregirea Patriei”.

Nicolae Iorga

„Vijelii cumplite-au trecut peste noi. La toate am ținut piept și nu ne-am dat. Și-aici am stat. Ca trestia ne-am îndoit sub vânt, dar nu ne-am rupt. Și-am rămas stăpâni pe moșioara noastră. Știe numai bunul Dumnezeu cu cât sânge ne-am plătit noi pământul acesta, scump tuturor românilor, scump pentru frumusețile și bogățiile lui, scump pentru faptele mărețe și înălțătoare care s-au petrecut pe el.”

Alexandru Vlahuță

„Popoarele se onorează pe ele însăși atunci când păstrează și înconjoară cu dragoste memoria marilor patrioți și eroi în amintirea cărora au ridicat statui”.

Regele Carol I

*„De-o fi să mor, Tu Doamne, dă-mi,/ O moarte
ostășească,/ Un glonte-n floarea din chipiu,/ În lupte mă
orbească// Și-n fața morții, neclintit,/ Să stau ca stei de
piatră,/ Să cad ca un stejar ... gândind la pământea
vatră.”*

Căpitan N. Vulovici

*„Dormiți în pace, viteji nemuritori,/ Cu albe nourate
cădelnițe de flori,/ Coboară primăvara purtând făclii de
astre,/ Să binecuvânteze prinosul jertfei noastre”.*

Adrian Păunescu

*„Nu-l uitați pe cel căzut în război,/ Lăsați-i din când
în când un loc liber la masă,/ Strigați-l din când în când pe
nume,/ Ca și când ar fi viu printre noi,/ Și atunci el va
surâde în lume”.*

Nichita Stănescu

*„Cei ce căzut-au pentru Țară,/ Pe lanul câmpului
bogat,/ Jertfind o-ntreagă primăvară,/ Nu au murit, ci au
înviat”.*

**Inscripție de pe mausoleul eroilor
din localitatea Soveja, Jud. Vrancea**

„Voi trăiți în flori de luncă,/ Și-n izvoare de cristal,/
Voi trăiți în doina dulce,/ Ce răsună peste deal!/ Liniștit vă
fie somnul,/ Astăzi bravi eroi!/ Glorie vă strigă Țara,/ Ve-ți
fi pildă pentru noi!/ Neclintiți vom face stâncă,/ Să păstrăm
ce ne-ați lăsat,/ Tot pământul țării noastre,/ Ce-i cu sânge
amestecat!/ Glorie vă zicem astăzi,/ Scumpi eroi ai
României,/ Ce-ați făcut prin moartea voastră,/ Un simbol

de vitejie,/ Glorie vă strigă satul/ Nimeni nu v-a uitat,/ Voi trăiți în mintea noastră,/ Și în inimă de mamă,/ Voi trăiți în copilași,/ Care încă vă mai cheamă.”

**Inscripție de pe monumentul eroilor
din localitatea Poroinica, Jud. Dâmbovița**

*„Eroii nu ne părăsesc nicicând,/ Li se aud profunzi
prin secole pașii,/ Noi trecem toți, ei rămân vibrând,/ Mereu contemporani cu toți urmașii”*

Alexandru Andrițoiu

*„Ostași ce ați căzut pentru țară,/ Viteji ai credinței,
soldați,/ Oriunde în morminte voi stați,/ Vă fie țărâna ușoară!”*

**Inscripție de pe monumentul eroilor
din orașul Târgu Ocna, jud. Bacău**

„Ați luptat cu vitejie,/ Pentru al Patrie onor,/ Și murind ați dat viața,/ Unui mândru viitor,/ Sfâșiați, loviți de tunuri,/ Ați murit cu arma-n mână,/ Pentru ginta cea latină,/ Pentru Patria română”.

**Inscripție de pe monumentul eroilor
din localitatea Poiana Vărbilău, Jud. Prahova**

*„Ne plecăm cu venerație în fața sacrificiului suprem al
bravilor eroi ai neamului, apărători demni și viteji ai ființei
noastre naționale, iar la chemarea Patriei, vom ști să ne jertfim și noi pentru păstrarea independenței și suveranității României”.*

**Inscripție de pe parapetul de la intrarea în complexul
monumental din localitatea Valea Mare-Pravăț,
Jud. Argeș**

„... Dormiți în pace, umbre martiri ai României,/ Ce-ați îngrășat pământul cu sânge de eroi,/ Bătrâni cărunți cu vază și cu floarea tinerimii,/ Ce-n lupte sângeroase, căzând, v-ați rupt din noi”.

**Inscripție de pe monumentul eroilor din localitatea
Obreja, Jud. Alba**

„Călătorule tânăr și vârstnic, de câte ori vei întâlni în drumurile tale o cruce pe a cărei piatră este săpat un nume de erou, oprește-te măcar o clipă, descoperă-te și gândește că fără jertfa celui de acolo ar fi fost imposibil ca tu să trăiești astăzi liber, să iubești soarele, florile, munții și râurile pe care le-a apărât și ți le-a lăsat ea moștenire infanteristul, vânătorul de munte, artileristul, tanchistul, marinarul și aviatorul erou...”

**Inscripție de pe monumentul eroilor din localitatea
Suciu de Sus, Jud. Maramureș**

„Nu vărsați lacrimi pe mormântul eroilor, ci mai curând slăviți în cântece, așa ca faima numelor lor să rămână un ecou prin legenda veacurilor”.

Regina Maria a României

„Morții noștri, scumpii noștri morți, ne îndeamnă să luptăm, spre a nu lăsa ca jertfa lor să fi fost zadarnică. Ei au dat viața lor. Dar pentru ca viața aceasta să fie fructificată în viitor, e așteptată munca noastră”.

Vasile Pârvan

„Să ne aducem aminte de toți ce-au căzut,/ În lupta mare, sfântă, făcând din piepturi scut,/ Și-n pregătirea jertfei strigat-au «Înainte»,/ Să ne aducem aminte.// Să ne aducem aminte de bunii camarazi,/ Ce dorm de-a lung de codri, sub cetine de brazi,/ Ce n-au la cap o cruce, nici flori și nici cuvinte,/ Să ne aducem aminte de cei viteji și buni,/ Și-n fiecare clipă să facem rugăciuni,/ Ei fost-au pentru Țară, martirii jertfei sfinte,/ Să ne aducem aminte.”

Mircea Dem Rădulescu

„Presărați pe-a lor morminte, ale laurilor foi,/ Spre a fi mai dulce somnul, fericiților eroi./ Ridicați pe piramida nemuririi, faima lor,/ Scris în cărțile de aur, cântecul nemuritor.../ Și pe sacrele morminte, puneți lacrimi și flori,/ Spre a fi mai dulce somnul, miilor de luptători./ Ridicați pe piramida nemurii, faima lor,/ Scris în cărțile de aur, cântecul nemuritor.”

Versuri din „Imnul Eroilor”

„Je n'en connaissais qu'une/ et j'avais deux patries:/ La france, mon pays,/ et puis la Roumanie.”

(„Nu-mi știam decât una,/ dar avea două patrii:/ Țara mea, Franța,/ și apoi România.”)

**Gabriel Adain,
Medic francez, membru al Misiunii Militare
Franceze în România, țara aliată Franței**

MAUSOLEUL EROILOR DIN BUCUREȘTI

Mausoleul eroilor din București se află în cimitirul militar Ghencea. Până în urmă cu câțiva ani, el era consemnat în lucrările de specialitate sub denumirea de „*Sanctuar al eroilor din războiul de reîntregire națională*”. Acel sanctuar este, de fapt, un autentic mausoleu. În ceea ce ne privește, noi l-am socotit pentru prima oară a fi un autentic mausoleu. Pe ce considerente ne-am bazat atunci când am făcut o atare apreciere? În principal pe faptul că acolo, în cimitirul militar Ghencea, sunt două construcții similare, de mari dimensiuni (lungi de circa 50 de m și înalte cam de 5-6 m), în interiorul cărora aveau să fie așezate, în cripte comune, rămășițele pământești ale câtorva mii de eroi români cunoscuți și necunoscuți care căzuseră la datorie în timpul luptelor din toamna anului 1916 de pe malurile râurilor Neajlov și Argeș. Potrivit calculelor făcute de noi, numărul aproximativ al eroilor cunoscuți care își vor găsi loc de odihnă veșnică acolo ar fi de circa 2.200, iar celor ale eroilor necunoscuți de peste 1.000. Numărul și numele acelor eroi cunoscuți sunt consemnate pe 200 de plăci memoriale fixate pe pereții interiori ai celor două construcții, iar în ceea ce privește numărul eroilor necunoscuți, acesta rezultă din cifrele înscrise pe capacele din piatră ce acoperă criptele în care au fost depuse osemintele eroilor respectivi. Iată care sunt înscrisurile de pe ele: „*Aici odihnesc 676 ostași români*”; „*Aici odihnesc*

333 *ostași români*". Pe pereții celor două construcții, lor, tuturor eroilor cunoscuți și necunoscuți care își dorm somnul de veci în mausoleul de la cimitirul Ghencea, li s-au înscris mesaje în versuri uimitor de clare și de frumoase privitoare la jertfele lor de sânge făcute în numele apărării Țării și al reîntregirii ei. Iată care sunt acestea: „*Viteji ce-ați întregit acest pământ,/ Purtând pe ai voștri dragi în inimi,/ Și în suflete pe Dumnezeu Cel Sfânt,/ Odihna nu v-o tulburăm cu lacrimi,/ Ci înălța-vom imnuri și rugi fierbinți vom face celui de sus:/ De-apururi vă odihnească-n pace!*” (înscrisul de pe zidul interior al construcției din stânga); „*Mărturisească pururi locașurile sfinte,/ Și-al crucilor șiraguri,/ Ce străjuiesc morminte,/ În care dorm viteji,/ Ce plămădit-au glia,/ Cu a sângelui lor jertfă,/ Reîntregind moșia:/ C-acest pământ e-al nostru,/ Și pentru veșnicie,/ Va sta de veghe neamul,/ Al nostru să rămâie!*” (înscrisul de pe zidul interior al clădirii din dreapta).

În sfârșit, la baza acoperișurilor celor două construcții care alcătuiesc mausoleul, la limitele lor din dreapta și din stânga, au fost fixate lucrări plastice cu puteri simbolice. Este vorba de vulturi turnați din bronz, cu aripile întinse, care au darul să semnifice curajul, cutezanța, eroismul, vitejia și spiritul de jertfă dovedite de către luptătorii români în Primul Război Mondial. Socotim potrivit să mai semnalăm încă un fapt în legătură cu mausoleul bucureștean al eroilor: pe fațada unui zid masiv care înconjoară opera comemorativă de război la care ne-am referit, se află înscrisă următoarea inscripție explicativă: „*Aici odihnesc ostașii români căzuți în Războiul de Întregire. 1916-1919*”.

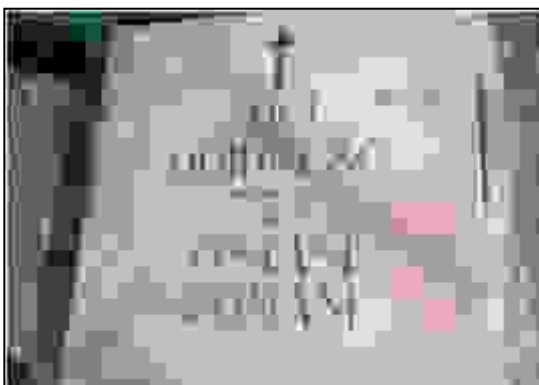
*Inscripție de
pe zidul care
înconjoară
cimitirul
militar
Ghencea, în
interiorul
căruia se
află
mausoleul*

*Un vultur uriaș, din bronz, cu aripile larg întinse, ce se
află așezat pe una din clădirile în care sunt reînhumate
rămășițele pământești ale unui mare număr de eroi*

*Inscripție pe
un capac din
beton care
adăpostește
locurile de
veci ale
eroilor*

*Inscripție de
pe un alt
capac din
beton care
adăpostește
locurile de
veci ale
eroilor*

*Inscripție
de pe
zidul
unei
construcții a
mausoleului*

*Inscripție
de pe
zidul altei
construcții a
mausoleului*

*Plăcile de
marmură
fixate în
interiorul
unei clădiri
și pe care
sunt înscrise
numele unor
sute de eroi
cunoscuți*

*Un mic
„câmp” de
cruci
așezate la
căpătâiul
unor eroi
cunoscuți și
necunoscuți*

Bibliografie selectivă

„*Mausoleele românilor*”, în revista „România Eroică”, nr. 2/2009;

Tucă Floriean, Cristache Gheorghe, „*Altarele eroilor neamului*”, București, 1994.

MAUSOLEUL „EROULUI NECUNOSCUȚ”, DIN BUCUREȘTI

Acest mausoleu se află în parcul Carol I, în imediata apropiere a fostului mausoleu denumit în trecut al „*Eroilor luptei pentru libertatea poporului și a Patriei, pentru socialism*”, care în prezent este dezafectat. Până nu demult, „*Mausoleul eroului necunoscut*” era denumit „*Mormântul Eroului Necunoscut*” sau „*Mormântul Ostașului Necunoscut*”. Noi ne-am permis să-l denumim mausoleu ținând seama de denumirea clasică a noțiunii de mausoleu. Potrivit acesteia, prin mausoleu se înțelege „*o construcție funerară de dimensiuni mari, ridicată în memoria unei personalități, a unor eroi etc.*” În definiția respectivă nu se precizează dacă acea construcție este ridicată în memoria unuia sau a mai multor eroi. În ceea ce ne privește, studiind cu atenție menirea și înfățișarea „*Mormântului Eroului Necunoscut*” noi am apreciat, și considerăm că nu am greșit, că acea operă funerară întrunește toate condițiile de a fi considerată mausoleu: este o construcție măreață și reprezentativă, care a fost ridicată în scopul de a adăposti în ea rămășițele pământești ale unui erou al neamului din Primul Război Mondial, acel erou simbolizând, de fapt, întreaga generație a eroilor noștri din prima conflagrație mondială a secolului al XX-lea.

Din informațiile pe care le deținem, la începutul începuturilor, adică atunci când în Grecia antică s-a înălțat primul mausoleu din lume și s-a încetățenit cuvântul cu această denumire, în interiorul construcției respective s-a îngropat o singură personalitate ilustră, adică un suveran al

acelui stat, regele Mausol. Faptul nu a fost singular după aceea. În consecință, în multe alte state ale lumii, în morminte individuale, care ulterior vor primi denumirea și de mausoleu, își vor găsi loc de odihnă veșnică tot o singură persoană. Acest lucru s-a întâmplat și în România. Remarcând o atare realitate, într-o lucrare de-a sa, reputatul cărturar și scriitor Gheorghe Asachi a denumit mormântul fastuos de la Putna al bravului domnitor al Moldovei din anii 1457-1504, sub genericul „*Mausoleul lui Ștefan cel Mare*”. Cărturarul român ținuse seama, în mod evident, de ceea ce reprezenta, în realitate, acel mormânt. Inspirându-ne și noi din spusele și din interpretările lui Gheorghe Asachi, putem denumi, fără teama de a greși și sarcofagul lui Mihai Viteazul, de la Mănăstirea Dealu, sau locul de odihnă veșnică a lui Mircea cel Bătrân, din mănăstirea Călimănești, dar și multe alte locuri de veci ale unor iluștri bărbați de stat ai românilor tot mausolee.

Revenind la „*Mormântul Ostașului Necunoscut*”, pe care noi l-am socotit a fi mausoleu, vom sublinia, în cele ce urmează, câteva date semnificative cu privire la istoricul său.

În anul 1923, în semn de veșnică cinstire și pomenire a eroilor neamului, cu precădere a acelor necunoscuți, conducerea guvernului României a adoptat o hotărâre în care se prevedea că de Ziua Eroilor să se înmormânteze în București rămășițele pământești ale unui ostaș român necunoscut, dar care să simbolizeze sacrificiile tuturor celor care și-au dat sângele și și-au jertfit viața, în anii 1916-1918, în numele apărării Țării și al înfăptuirii înaltului ideal al unității naționale.

Pentru alegerea Eroului Necunoscut, cei ce s-au ocupat de îndeplinirea acelei hotărâri, au decis, mai întâi de toate, ca o comisie de specialiști să se deplaseze la Mărășești – localitatea considerată ca simbol al eroismului românesc din Primul Război Mondial – unde să aleagă pe acel erou necunoscut. Ca atare, acolo au fost adunate la un loc osemintele a zece eroi necunoscuți care căzuseră la datorie în timpul războiului de reîntregire națională în zece localități sau zone ale țării. În mod concret, rămășițele pământești ale acelor zece eroi necunoscuți au fost luate de pe fostele câmpuri de luptă de la Jiu, Olt și Neajlov, din Valea Prahovei, de la Mărășești și Oituz, din Transilvania, Dobrogea și Basarabia, iar apoi așezate în sicrie masive făcute din stejar și căptușite cu tablă de zinc. Sicriile respective au fost depuse apoi în incinta bisericii din Mărășești. Pe data de 13 mai 1923, ele se aflau deja acolo. A doua zi, în cadrul lăcașului de cult a avut loc un ceremonial nemaîntâlnit până atunci în spațiul românesc: alegerea sau desemnarea sicriului cu rămășițele pământești ale eroului necunoscut. Cinstea și onoarea de a face acea alegere a fost încredințată de către cei în drept elevului de liceu militar Amilcar Săndulescu, în vârstă de 12 ani, fost orfan din Primul Război Mondial. Au rămas nepieritoare și nemuritoare prin conținutul sau prin frumusețea lor, cuvintele pe care el le-a rostit atunci când a ales sicriul cu eroul necunoscut. Se spune că el s-ar fi exprimat așa atunci când a pus mâna pe un astfel de sicriu: „*Acesta este tatăl meu ...*”.

După alegerea sicriului cu eroul necunoscut, acesta a fost adus la București, într-un vagon pe cale ferată, în cadrul unui ceremonial fastuos și cu toate onorurile

militare, iar restul de nouă sicrie aveau să fie îngropate în cimitirul eroilor de la Mărășești.

În ziua de 15 mai 1923, când sicriul cu rămășițele pământești a ajuns în gara București, acesta a fost așezat pe un afet de tun și transportat, însoțit de un cortegiu special alcătuit, la Biserica Mihai Vodă. Acolo avea să stea două zile, timp în care reprezentanții familiei regale, ai guvernului, ai corpurilor legiuitoare și mai ales a populației Bucureștiului aveau să treacă prin fața sicriului, aducând calde omagii eroului necunoscut și prin el tuturor eroilor noștri din Primul Război Mondial.

În ziua de 17 mai a avut loc în Parcul Carol ceremonialul așezării sicriului cu rămășițele pământești ale „*Eroului Necunoscut*” într-o criptă mare, frumoasă și impozantă, anume construită, pe al cărei capac ingenios decorat, cu sculpturi în floare, s-a încrustat o inscripție pe care noi o considerăm a fi cea mai reprezentativă, mai clară și emoționantă inscripție ce poate fi întâlnită pe operele comemorative care s-au înălțat pe pământul țării în amintirea, în memoria sau în slava eroilor români din Primul Război Mondial. Iată care este aceasta: „*Aici doarme fericit întru Domnul Ostașul Necunoscut, săvârșit din viața în jertfa pentru unitatea neamului românesc. Pe oasele lui odihnește pământul României întregite. 1916-1919.*”

La mai bine de 30 de ani de la inaugurarea oficială a Mausoleului Eroului Necunoscut, opera comemorativă de război a avut pentru o lungă perioadă de timp o soartă tristă. Sicriul cu osemintele Eroului Necunoscut a fost mutat din locul lui inițial și dus tocmai la Mărășești. Faptul s-a petrecut în anul 1959 și iată din ce considerente: pentru

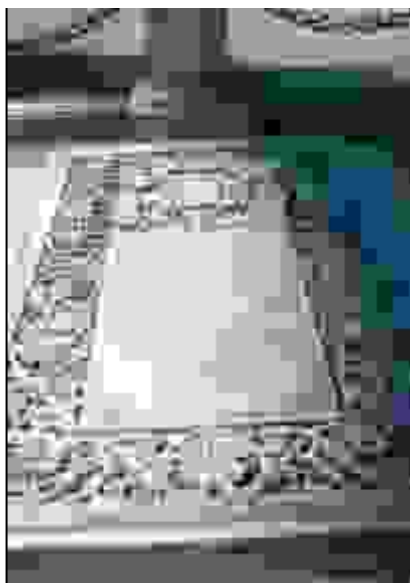
că guvernării români din epocă hotărâseră să ridice în Parcul Carol, cam acolo unde se afla mormântul Eroului Necunoscut, un impozant mausoleu dedicat foștilor luptători socialiști și comuniști. Ei considerau că opera comemorativă de război ce fusese înălțată acolo în anul 1923 – măreață și glorioasă prin menire și semnificație -, va putea pune în umbră marea construcție. Dar așa cum se spune în popor, printr-un proverb, „*lucrurile rele să se spele, dar lucrurile bune să se adune*”, mormântul Eroului Necunoscut va fi readus în București, după evenimentele din Decembrie 1989, în urma unei hotărâri luate de Guvernul României. Opera comemorativă de război nu numai că a fost readusă în București și așezată la locul său inițial, ci apoi ea avea să devină mai măreață și chiar mai impunătoare, pentru că, pe de o parte, la baza ei va fi montată o flacără veșnică, iar pe de altă parte, ea va fi flancată de două tunuri grele, iar în cele din urmă va fi pusă și sub pază permanentă.

Pe timpul în care noi am efectuat ultima documentare pe teren, la „*Mausoleul Eroului Necunoscut*” din discuțiile pe care le-am avut cu cei ce se îngrijesc de paza obiectivului, am putut afla câteva informații care ne-au umplut inimile de bucurie și anume: la nivel guvernamental se preconizează că vechiul Mausoleu zis al „*luptătorilor pentru libertatea poporului și a patriei pentru socialism*”, să aibă o altă menire, să primească o altă destinație, adică în interiorul lui să fie aduse și depuse rămășițe pământești ale eroilor noștri din Primul Război Mondial și chiar din alte războaie pe care românii au fost nevoiți să le poarte întotdeauna în scopuri drepte și nobile. Se zice chiar că acea impresionantă fastuoasă și măreață operă comemorati-

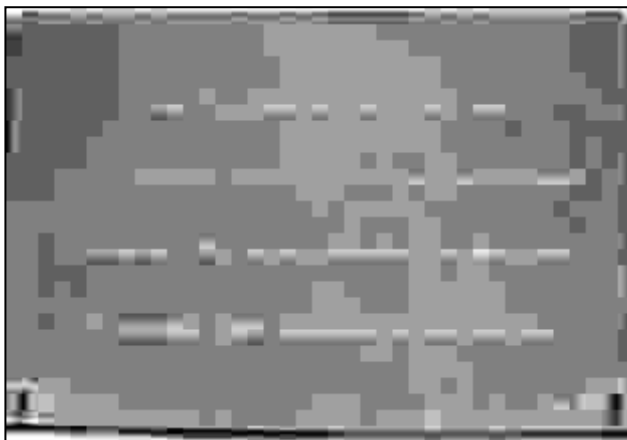
vă de război s-ar putea denumi, după categoria de eroi care-și vor regăsi acolo loc de odihnă veșnică, fie „*Mausoleul eroilor români din războiul de reîntregire națională*”, fie „*Mausoleul eroilor neamului din toate timpurile*”.

*Mausoleul Eroului Necunoscut,
din București („Parcul Carol”)*

*Inscripție de pe capacul care
acoperă Mausoleul Eroului
Necunoscut*

Placă comemorativă aflată la mausoleul Eroului Necunoscut, prin care se consemnează data de referință privitor la istoria respectivei opere comemorative de război

Unul din tunurile care străjuiesc Mausoleul Eroului Necunoscut

Medalie aniversară bătută în anul 2014 de către Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”, cu prilejul sărbătoririi a 95 de ani de la înființarea Societății „Mormintele Eroilor Cazuți în Război”.

Pe avers se află chipul Patriarhului Miron Cristea, primul președinte executiv al Societății, iar pe revers imaginea mormântului sau a mausoleului Eroului Necunoscut

Bibliografie specială:

Tucă Floriean, Mircea Cociu, „*Monumente ale anilor de luptă și de jertfă*”, București, 1983;

Tucă Floriean, Cristache Gheorghe, „*Altarele eroilor neamului*”, București, 1994.

MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL BRAȘOV, JUDEȚUL BRAȘOV

Se află dispus într-un loc cu ample rezonanțe istorice și anume în cimitirul eroilor din Brașov.

În vara și toamna anului 1916, orașul de la Poalele Tâmppei și împrejurimile sale au fost autentice câmpuri de luptă. Zile și săptămâni la rând s-au desfășurat înclăștările din acele zone, pe timpul cărora au căzut eroic la datorie, în numele apărării Patriei și al eliberării fraților noștri care gemeau de veacuri sub asuprire străină, zeci și sute de fii ai României. În amintirea, în memoria și întru slava lor, în orașul Brașov se vor înălța trei opere comemorative de război, dintre care una este mausoleu. Lucrarea monumentală denumită mausoleu a fost construită din inițiativă locală, cu sprijin moral și material al societății „Cultul Eroilor”, în primii ani de la încheierea războiului. Ea este modestă ca înfățișare, având o formă de clădire circulară. Pe acoperișul său se află imaginea unui vultur, pasăre devenită simbol al eroismului românesc din toate timpurile. În interiorul mausoleului au fost depuse rămășițele pământești ale câtorva sute de eroi cunoscuți și necunoscuți. Cu toate strădaniile noastre, n-am putut afla nici numărul exact al celor ce și-au găsit odihna veșnică acolo și nici prea multe nume de eroi cunoscuți. Am aflat, în schimb, că acolo s-ar afla și osemintele unui erou necunoscut care va fi avut gradul de plutonier-major, grad identificat doar după epoleți. Cei care l-au reînhumat acolo au găsit în buzunarul vestonului său o tabacheră în care el își ținea țigările. Pe acel obiect, el gravase, fie cu mâna proprie, fie de cea a unui camarad de oaste, o inscripție al

cărei conținut exprima gândurile sale din timpul încleștărilor și hotărârea sa de a lupta, cu prețul sacrificiului suprem, până la jertfa sa supremă. Iată conținutul acelei inscripții: *„Călătorule, dute și spune spartanilor că am murit aici, precum ordonase legile lor”*. Ce clar și ce mișcător mesaj!

Revenind la mausoleul eroilor din Brașov, pe frontispiciul său și lângă vulturul înaripat de pe acoperiș, se afla înscrisă următoarea inscripție: *„Mausoleul Eroilor din Primul Război Mondial căzuți pentru întregirea neamului și în cel de-al doilea război mondial pentru eliberarea Patriei”*. Cea de a doua parte a inscripției va fi gravată în piatră după încheierea celei de a doua conflagrații mondiale a secolului al XX-lea.

Bibliografie specială:

Petrescu Ștefan, Catrina Constantin, *„Brașovul memorial”*, București, 1976;

Tucă Floriean, Cristache Gheorghe, *„Altarele eroilor neamului”*, București, 1994.

MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL BUZĂU, JUDEȚUL BUZĂU

Se află în cimitirul eroilor din localitate. A fost construit în anii 1927-1930 din inițiativă locală, dar cu sprijinul material al Societății „*Cultul Eroilor*”. Scopul declarat al înălțării mausoleului a fost acela de „*a adăposti osemintele eroilor care își dăduseră jertfa supremă în luptele desfășurate de către trupele române în zona Buzăului*”. Potrivit informațiilor de care dispunem, numărul pierderilor umane înregistrate de către trupele române pe timpul înclășărilor din zona la care ne-am referit, dar și în alte locuri de pe cuprinsul județului Buzău, au fost deosebit de mari. Acestea au depășit cu mult cifra de 8.000 de luptători, în imensa lor majoritate fiind soldați și gradați, cei mai mulți dintre ei rămânând consemnați în izvoarele istorice din epocă în categoria de „*eroi necunoscuți*”. Mausoleul prin care ei sunt cinstiți și evocați nu este prea impunător ca dimensiuni și ca înfățișare. Soclul său, durat din beton armat este surmontat de opt coloane, care susțin o cupolă oarecum circulară asemănătoare lăcașurilor de cult. Pe frontispiciul acelei cupole sunt înscrise, cu litere de mari dimensiuni, unele zone și localități în care au luptat și s-au jertfit trupele române, respectiv și fiii județului Buzău, în timpul Primului Război Mondial. Iată câteva dintre acestea: Jiu, Neajlov, Cocargea, Doaga, Mărășești și Oituz. Pe o placă de marmură de culoare albă fixată pe fațada mausoleului se află înscris un text explicativ și evocativ care reprezintă, de fapt, menirea și semnificația acestei opere comemorative de război. Iată care este acest text: „*Încununând frunțile cu*

laurii nemuririi, v-am cules cu recunoștință și pietate de pe plaiurile Județului Buzău și v-am așezat cu recunoștință sub acest dom, pe voi, 7867 eroi necunoscuți din războiul din 1916-1918”. Ce-am mai putea să adăugăm noi după ce am citat înscrisurile de pe mausoleul buzoian. Poate doar atâta: „Să le fie somnul lin și odihnă veșnică tuturor eroilor amintiți și evocați prin acest mausoleu.”.

Bibliografie specială:

Tucă Florian, Mircea Cociu, „*Monumente ale anilor de luptă și de jertfă*”, București, 1983.

Tucă Florian, Nicolae Joven, Romulus Raicu, „*Epopeea anilor 1916-1918. Războiul pentru făurirea României Mari*”, București, 1989.

MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL CĂLĂRAȘI, JUDEȚUL CĂLĂRAȘI

Se află în cimitirul eroilor din localitate, în partea sa centrală. Pe portalul și pe fațada stâlpilor din zidul care înconjoară locurile de veci al eroilor locali, sunt înscrise următoarele inscripții simbolice și evocative: „*Pentru Patrie*”, „*1916. V-ați sacrificat viața luptând vitejește și înfruntând furia vrăjmașului la Turtucaia, Parachior, Corbu și Epurești*”; „*1919. Cu jertfa voastră, ați făurit întregirea neamului, împingând hotarele la Tisa și Nistru*”; „*Respectați cu venerație mormintele acestor eroi și luați pildă de la ei pentru iubirea voastră de Țară*”.

La numai câțiva ani de la încheierea Primului Război Mondial, din inițiativa oficialităților locale și a celor ce se aflau în fruntea filialei Călărași a „*Societății Mormintelor celor căzuți în război*”, s-a hotărât inițierea unor acțiuni menite să se adune de pe fostele câmpuri de luptă rămășițele pământești ale eroilor călărășeni și să le reînhumeze în cadrul cimitirului. În vederea acestui fapt, într-un apel întocmit în anul 1923 de către oficialitățile locale, călărășenii erau chemați să se implice direct, prin acțiuni și prin fonduri în bani, să se realizeze acel deziderat. Iată câteva extrase din acel document istoric deosebit de interesant: „*Mulți dintre eroii călărășeni sunt fără o cruce, fără un semn, departe de o îngrijire, prin dealuri, munți și văi, cum o parte din eroii neamului aparțin județului și orașului nostru și care se găsesc semănați prin toate fronturile de luptă, prin localități și*

având în vedere că la deshumările generale ce se execută în mod oficial se vor deshuma toate osemintele acestor eroi, atât cunoscuți, cât și necunoscuți, și se vor reînhuma în cimitirele ce se organizează, vă rugăm să dispuneți să se aducă la cunoștință tuturor locuitorilor din cuprinsul orașului care ar voi să-și aducă osemintele vreunui erou, să binevoiască a lua în grabă măsuri de a-și face cerere cât mai neîntârziat, pe care o va prezenta unui comitet anume creat”.

Apelul la care ne-am referit a avut un ecou mult mai mare decât cel scontat. Într-un timp foarte scurt, aveau să fie adunați sute și sute de cereri. Iar apoi, în numai trei-patru ani de zile, prin eforturi demne de toată lauda, în cimitirul eroilor din Călărași vor fi reînhumați, așa cum rezultă dintr-o informație de presă, „*peste 1.000 de eroi călărășeni ce se jertfiseră pe altarele Patriei pentru libertatea lumii și lărgirea hotarelor României ...*” După cum rezultă dintr-o altă informație de presă, în anul 1938, în rândurile oficialităților locale s-a născut încă o inițiativă salutară, menită să-i cinstească și să-i evoce pe eroii călărășeni ce se jertfiseră pe câmpul de onoare. Este vorba de construirea unui osuar, de fapt a unui mausoleu, în cadrul căruia să fie reînhumate rămășițele pământești ale eroilor călărășeni din Primul Război Mondial. Ideea a fost nu doar binevenită, ci transpusă în practică în mai puțin de un an de zile. Ca atare, s-a realizat acel osuar, acesta având înfățișarea unui sanctuar voievodal. Realizarea operei comemorative de război s-a făcut, în principal, prin efortul de muncă al militarilor din garnizoana Călărași. Inaugurarea osuarului, care pe plan local va fi denumit de atunci și mausoleu s-a făcut în ziua de 2 iunie 1938, dată în

care se sărbătorea și ziua Eroilor. Evenimentul avea să fie relatat pe larg în presa locală și națională și în unele cărți de istorie. Iată ce avea să se scrie, în această privință, într-unul dintre acele organe de presă: „În ziua de 2 iunie 1938, la ora 9 dimineața, a avut loc adunarea autorităților, armatei, școlilor, societăților, asociațiilor și populației, în fața bisericii catedralei ... s-a format procesiunea și s-a pornit spre cimitir, în ordinea: corul, preoții îmbrăcați în odăjdii, autoritățile, membrii I.O.V. (invalidilor de război – n.n.) ... veteranii de război, asociațiile de foști luptători și societățile patriotice, publicul, școlile, ... muzica Regimentului 23 infanterie, premilitarii și trupa. La ora 11, s-a anunțat prin trompeți și semnale și clopotele bisericilor, două minute de reculegere, timp în care orice mișcare și activitate s-a întrerupt în întregul oraș. După acest moment, a urmat slujba religioasă pentru înhumarea osemintelor aduse și pomenirea eroilor la cimitir. Seara, în oraș, a avut loc retragerea cu torțe ...”

Cu trecerea timpului, datorită condițiilor atmosferice, osuarul sau mausoleul despre care am vorbit s-a cam deteriorat. Dar oficialitățile locale au luat întotdeauna măsuri eficiente pentru repararea lui. Referindu-se la acest fapt, într-o lucrare de istorie tipărită pe plan local cu câțiva ani în urmă și intitulată „Cartea eroilor călărășeni” se relatează următoarele: „La 30 aprilie 1942, comandantul garnizoanei Călărași ... solicită primăriei să ia măsuri pentru a se repara, la cimitir, Mausoleul Eroilor, deoarece în subsol tencuielile erau căzute, iar ușile de deasupra neînchizându-se ermetic, apa de ploaie pătrundea înăuntru”. În urma acelei sesizări, mausoleul a fost restaurat, fapt ce avea să se repete de încă două sau trei

ori și în anii care vor urma. Ca atare, el avea să rămână, până în zilele noastre, operă comemorativă de război reprezentativă, frumoasă și valoroasă din punct de vedere artistic pentru localnici.

Întro discuție pe care am avut-o în timpul muncii noastre de documentare la cimitirul eroilor din Călărași, un reprezentant al cimitirului ce se afla acolo unde se află mausoleul, ne-a spus următoarele privitoare la respectiva operă comemorativă de război: „*Atunci când unii localnici trec prin fața mausoleului, se descoperă și își fac semnul crucii, în semn de respect față de cei ce își dorm acolo somnul de veci*”. Ce frumos și ce minunat gest!

Osuarul sau mausoleul eroilor din Municipiul Călărași.
Imagine de ansamblu

Bibliografie specială:

Tripan Nicolae, „*Cartea eroilor călărășeni*”, Călărași, 2008.

Tripan Nicolae, Coteanu Mihai, Tudor Constantin, „*Municipiul Călărași. Monografie*”, Călărași, 2003.

MAUSOLEUL EROILOR DIN COMUNA COMANA, JUDEȚUL GIURGIU

Se află dispus în curtea Mănăstirii Comana, locaș de cult care are o vechime de peste patru veacuri și jumătate. În anii desfășurării Primului Război Mondial, în curtea mănăstirii se va organiza un cimitir militar în cadrul căruia vor fi înmormântați eroii care căzuseră la datorie în timpul luptelor din zonă și din împrejurimi. La doar un an de la încheierea războiului, aflând de existența aceluia cimitir și știind că în interiorul așezării s-ar mai afla adunate unele rămășițe pământești ale eroilor, istoricul Nicolae Iorga a propus acelor în drept ca în curtea mănăstirii, care devenise între timp și cimitir de eroi, să se construiască un autentic mausoleu. Ideea avea să fie imediat acceptată atât de către oficialitățile comunale, cât și de către societatea națională ce se ocupa de cultul eroilor. În consecință, s-a trecut de îndată la treabă. Mai întâi de toate, în vederea construirii mausoleului s-a întocmit de către Ministerul Artelor, la cererea Societății „*Cultul Eroilor*”, o licitație pentru întocmirea proiectului lucrării monumentale. Conform informațiilor de care dispunem, câștigător avea să fie proiectul ce fusese întocmit de către antreprenorul italian Rigutto. Lucrările propriu-zise de construcția mausoleului au început în anul 1926 și se vor încheia abia în 1932. Considerăm necesar să arătăm că o contribuție morală și materială la înălțarea mausoleului a avut-o societatea „*Cultul Eroilor*”, care-și avea sediul în București. Printre altele, în atelierele ei s-au executat chiar și o serie de lucrări ca, de pildă, coloanele și arcadele din metal ale mausoleului, iar prin grija specialiștilor din cadrul

respectivei instituții s-au efectuat chiar și medalioanele și picturile interioare ale operei comemorative de război.

În înfățișarea sa finală, mausoleul are o formă rectangulară, fiind prevăzută cu un acoperiș în două ape. Dimensiunile sale sunt următoarele: 4,25 m înălțime, 14,5 m lățime, iar poarta de intrare în mausoleu măsoară 2,60x1,42m. După datele de care dispunem, în interiorul mausoleului, în firizi și cripte, își dorm somnul de veci un număr de peste 750 de eroi români și străini. La intrarea în mausoleu se află fixată o placă de marmură pe care este înscrisă următoarea inscripție: *„Aici odihnesc ostașii căzuți pe aceste locuri în războiul din 1916-1918”*.

În sfârșit, în interiorul mausoleului, pe un sarcofag masiv, realizat din piatră, sunt înscrise următoarele cuvinte evocative în versuri: *„Cei ce-au căzut pentru Țară,/ Pe lanul câmpului bogat,/ Jertfînd o întreagă primăvară,/ Nu au murit, ci au înviat”*.

În decursul anilor, mausoleul eroilor de la Comana a fost restaurat în mai multe rânduri: în anii 1940-1941, după un cutremur devastator; după terminarea celui de Al Doilea Război Mondial, când în interiorul mausoleului vor fi depuse și rămășițele pământești ale unor eroi locali care-și jertfiseră viața pe front; în anul 2015, prin grija starețului Mănăstirii Comana, preotul și istoricul Mihail Moscariu.

Mausoleul eroilor din comuna Comana

*Clopote aflate în curtea mănăstirii Comana,
în imediata apropiere a mausoleului*

Bibliografie specială:

„Comana văzută de Regina Maria a României și de Nicolae Iorga”, Comana, 2008.

„Mausoleele românilor”, în Revista „Romania Eroică”, nr. 2/2009.

„Mănăstirea Comana. Istorie, Legendă, Spiritualitate. Album”, Giurgiu, 2012.

MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL FOCȘANI, JUDEȚUL VRANCEA

Se află în cimitirul eroilor și este considerat pe plan local, alături cu monumentele „*Borna de hotar*” și al eroilor din războiul de independență, „*obiective de primă importanță din patrimoniul arhitectural și cultural ale orașului Focșani*”. Mausoleul a fost construit din inițiativă publică, cu sprijin material al Societății „*Cultul Eroilor*”, între anii 1927-1937. Menirea sa avea să fie, așa cum se consemnează și pe un hrisov ce va fi îngropat la baza construcției, „*să adăpostească rămășițele pământești ale bravilor eroi ai armatei române care și-au jertfit viața în luptele din vara anului 1917 din zona Focșani și din alte locuri de pe pământul Țării Vrancei*”. Respectiva operă comemorativă de război, care a fost concepută, așa cum se subliniază într-o carte de istorie, „*ca un fel de altar al recunoștinței focșănenilor față de eroii neamului căzuți la datorie pe pământurile Vrancei în timpul războiului de reîntregire națională*”, este creația arhitectului State Baldoșin, care în epocă era considerat a fi un mare specialist în arta monumentală de for public. Elementul care individualizează respectivul mausoleu, în comparație cu celelalte care înnobilează pământurile Vrancei (Mărăști, Mărășești și Soveja), îl reprezintă înfățișarea sa constructivă. Ea este asemănătoare unui locaș de cult, prevăzut cu trei turle, care au în terminație însemne plastice în formă de cruce.

În interiorul mausoleului avea să-și găsească locuri de odihnă veșnică un număr de aproape 500 de eroi, în majoritatea lor necunoscuți, care și-au pierdut viața în

luptele din anii 1916-1917 pe pământul Țării Vrancei și care au fost adunați din mormintele răzlețe de către echipe special alcătuite și depuse apoi în mausoleu, cu pietate și cu respect, așa cum se cuvenea.

Cu aproape 25 de ani în urmă, din dorința de a se pune în valoare acest mausoleu care era oarecum eclipsat de celelalte trei existente în aria județului Vrancea, un grup de numismate de valoare, care făceau parte din secția de numismatică a Cercului Militar Național, au inițiat baterea unei medalii jubiliare din argint și tombac. Pe aversul piesei din metal se află înfățișat, în toată splendoarea sa, mausoleul eroilor de la Focșani și este înscrisă această inscripție explicativă: „*Mausoleul eroilor. 1917-1918. Focșani*”.

Mausoleul eroilor din municipiul Focșani

Bibliografie specială:

Ghinea Dan, „*Enciclopedia geografică a României*”,
Ediția a III-a revăzută și adăugită, București, 2002.

„*Mausoleele românilor*”, în Revista „România Eroică”, nr. 2/2009.

Tucă Florian, Cristache Gheorghe, „*Altarele eroilor neamului*”, București, 1994.

MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL GALAȚI, JUDEȚUL GALAȚI

Este situat în cimitirul eroilor. Ideea înălțării lui s-a născut după mai bine de 10 ani de la încheierea Primului Război Mondial. Inițial s-a preconizat ca în orașul de la malurile Dunării să se ridice un simplu monument în memoria eroilor gălățeni căzuți la datorie în anii războiului. Ulterior, ținându-se seama că în apropierea orașului și pe aria județului Galați se află un mare număr de morminte individuale și colective ale eroilor care în parte fuseseră chiar date uitării, oficialitățile județene și cei care se aflau la conducerea Societății „*Cultul Eroilor*”, au decis ca în locul monumentului preconizat să se înalțe un mausoleu, în interiorul căruia urma să fie depuse rămășițele pământești ale celor ce se aflau în mormintele la care ne-am referit. Ca atare, prin strădaniile arhitectului Mihai Popescu, s-a întocmit proiectul acelui mausoleu, iar apoi s-a trecut la realizarea sa. În calitatea de coordonatori ai lucrării aveau să fie numite două foste cadre militare participante la Primul Război Mondial și anume general Marian Ionescu și Mihai Florescu, veterani de război. Construirea propriu-zisă a mausoleului a început în luna octombrie 1925 și se va încheia, doar parțial, în anul 1930, când în criptele lui vor fi depuse rămășițele pământești ale unui număr de peste 2.000 de eroi cunoscuți și necunoscuți. Lucrările vor fi terminate în anul 1935. Perioada va fi atât de lungă datorită, în principal, faptului că mausoleul va fi reproiectat, fiind prevăzut, atât în interior cât și în exterior, cu lucrări de artă plastică. Ne vom referi, pe scurt, la înfățișarea sa. Ea arată ca o clădire asemănătoare

lăcașurilor de cult. Înălțimea sa este de peste 12 m. Pe pereții interiori ai mausoleului și pe bolta sa se află picturi în frescă, în care sunt relatate scene de luptă și simboluri ostășești, ca de pildă, drapele militare și căști ostășești. Pe arcada bolții mausoleului se află înscrisă următoarea inscripție dedicativă: „*Eroilor neamului, veșnică recunoștință*”. În sfârșit, opera comemorativă de război este împrejmuită cu un gard din beton armat și fier forjat. Mausoleul este considerat pe plan național ca fiind monument istoric și de artă plastică și înscris în lista oficială a monumentelor de acest fel existente în țara noastră.

*Mausoleul
eroilor din
municipiul
Galați.
Imagine
de
ansamblu*

Bibliografie specială:

Stoica Corneliu, Dragomir T. Ion, „*Muzee și monumente gălățene*”, Galați, 1974.

„*Județele Patriei. Galați. Monografie*”, București, 1982.

Tucă Florian, Cociu Mircea, „*Monumente ale anilor de luptă și jertfă*”, București, 1983.

MAUSOLEUL DIN MUNICIPIUL GIURGIU, JUDEȚUL GIURGIU

Este dispus în curtea bisericii cu hramul „Înălțarea Domnului”, locaș de cult care se află în centrul localității. Datorită existenței acestei opere comemorative de război, respectivul locaș de cult mai este denumit pe plan local și „Biserica eroilor”. Așa cum se consemnează pe o placă indicatoare aflată în curtea lăcașului de cult, mausoleul s-a construit „între anii 1926-1939”. Inițiatorii ridicării lui au fost membri din conducerea filialei județene a Societății „Cultul Eroilor”. Lucrarea monumentală s-a realizat după un plan întocmit de către arhitectul State Baldoșin și sub conducerea acestuia, cu fonduri adunate, în principal, din donații benevole în bani și în materiale făcute de către populație. Faptul avea să fie consemnat și în „Actul de fundație” al mausoleului. Iată ce se spune în el, printre altele: „În anul 1926 după Cristos, luna august, ziua 15 ... a început ridicarea acestui mausoleu, clădit după chibzuiala maestrului arhitect State Baldoșin. Urmând pilda strămoșilor din cartea de vitejie a trecutului, s-a ridicat acest locaș în cetatea voievodului Mircea Basarab (Mircea cel Bătrân – n.n.), pe aceste locuri sfințite și de sângele vitejilor oșteni ai marelui Mihai Viteazul și ai tuturor vitejilor care au primit moartea și s-au încununat cu cununa vitejiei și a dreptății în marele război de reîntregire a neamului ... Zidindu-se și împodobindu-se acest sfânt locaș pentru odihna veșnică a celor care cu propriul sânge au sfințit hotarul României Mari și întru pomenirea celor mai buni copii ai neamului, din jertfa

căroră a venit sfânta unire a tuturor românilor care în veci va fi cheazășia frumosului viitor al României”.

Lucrarea monumentală este foarte frumoasă ca înfățișare. Ea are aspectul unei biserici cu două turle, în terminația căroră se află așezate elemente plastice în formă de cruce. Mausoleul a fost conceput pe două niveluri. Primul este un demisol, în cadrul căruia se află cripte și osuare. În interiorul acestuia aveau să fie depuse inițial rămășițele pământești ale unui număr de circa 350 eroi români identificați, căzuți la datorie în toamna anului 1916, în principal în timpul luptelor desfășurate în zonele de pe malurile râurilor Neajlov și Argeș. Ulterior, numărul celor ce aveau să fie reînțumați în mausoleu aveau să sporească substanțial, ajungându-se, în cele din urmă, ca acel număr să depășească impresionanta cifră de 4.000 de eroi cunoscuți și necunoscuți. Acolo vor fi depuse și rămășițele pământești ale unor foști luptători străini neidentificați (francezi, germani, ruși și bulgari) care își pierduseră viața fie în timpul luptelor la care participaseră, fie într-un spital care funcționa în interiorul orașului în anii războiului.

Cel de-al doilea nivel al mausoleului are înfățișarea unui interior de biserică. Pe pereții acestuia se află picturi cu scene de luptă și fixate diferite obiecte cu putere de simbol ostășesc și eroic, ca de pildă, hărți militare, decorații ale foștilor eroi, diferite obiecte care au aparținut acestora etc. La intrarea în mausoleu se află un portal înalt, pe fațada căruia este înscrisă, cu litere mari, următoarea inscripție explicativă: „*Mausoleul eroilor*”. Opera comemorativă de război la care ne-am referit este considerată a fi monument istoric de valoare deosebită. Ca

atare, ea se află înscrisă și pe lista oficială a „*Monumentelor istorice din România*”.

Curtea Bisericii cu hramul „Înălțarea Domnului” din municipiul Giurgiu, în interiorul căreia se află mausoleul eroilor (în plan îndepărtat)

Mausoleul eroilor din orașul Giurgiu

*Poarta de intrare în curtea mausoleului din municipiul Giurgiu.
Pe ea sunt fixate două elemente cu putere de simbol: două cruci
(în partea de sus) și două însemne militare (în partea de jos).*

*Stativ construit din beton, aflat în fața mausoleului eroilor de la Giurgiu.
Pe el sunt așezate obiecte bisericești și ofrande atunci când la
mausoleu se oficiază slujbe de pomenire a eroilor.*

Bibliografie specială:

„*Buletinul Arhivelor Militare Române*”, nr. 2/2010.

„*Mausoleele românilor*”, în Revista „*România Eroică*”, nr. 2/2009.

Tucă Florian, Cristache Gheorghe, „*Altarele Eroilor Neamului*”, București, 1994.

MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL IAȘI, JUDEȚUL IAȘI

Se află în cimitirul „*Eternitatea*”. Până cu mai bine de 10 ani în urmă, în cărțile în care erau prezentate operele comemorative de război din țara noastră, mausoleul eroilor din municipiul Iași nici nu era amintit ca existând. El era socotit a fi doar un simplu monument, dar de fapt era mausoleu. Că era mausoleu ne-o dovedește, în principal, faptul că la baza operei comemorative de război se află trei osuare, în care aveau să fie depuse rămășițele pământești ale eroilor din județ care căzuseră la datorie pe câmpul de onoare în anii 1916-1918.

În primul din aceste osuare, care a primit denumirea de „*Sf. Ștefan*”, adică în cel central, vor fi reînținuți un număr de peste 100 de eroi care, așa cum se consemnează într-o carte de istorie, „*În anii 1916-1917, în vremea marelui război, au murit în spitalele din Iași, în urma rănilor căpătate în lupta sau în maladiile contractate*”. În lucrarea la care ne-am referit se mai consemnează faptul că între cei care-și vor găsi locul de odihnă veșnică în acel osuar, „*unu a fost general, 13 colonei, 20 maiori, 21 căpitani, 32 locotenenți și 21 gradați și soldați*”.

În celelalte două osuare care alcătuiesc mausoleul, aveau să fie depuse rămășițele pământești a unui număr de peste 1.100 eroi necunoscuți. Unul dintre acestea a primit denumirea de „*Sf. Luca*”, în interiorul lui fiind reînținuți un număr de peste 660 de eroi, iar celălalt, denumit „*Sf. Ioan*”, își vor găsi loc de odihnă veșnică un număr de aproape 500 de eroi care se născuseră pe meleagurile județului Iași.

Ca datare în timp, mausoleul eroilor de la Iași a fost construit între anii 1924-1925 din inițiativa și prin grija Societății „*Cultul Eroilor*”, dar cu implicarea directă, spirituală și materială a oficialităților locale și a cadrelor militare din garnizoana Iași. El are o înfățișare modestă. Privit mai de departe, pare a fi un simplu monument.

În timpul desfășurării acțiunilor militare pe frontul de est al celui de-Al Doilea Război Mondial, în fața și în jurul mausoleului ieșean al eroilor din Primul Război Mondial vor fi așezate mai multe morminte ale eroilor din municipiul Iași care-și pierduseră viața în acele acțiuni militare. Ca urmare, de atunci încolo, opera comemorativă de război la care ne-am referit avea să aibă o dublă semnificație: de mausoleu al eroilor ieșeni din războiul de reîntregire națională și într-un anumit fel și al celor din cel de Al Doilea Război Mondial.

*Mausoleul
eroilor din
municipiul
Iași*

Bibliografie specială:

„*Crucile reîntregirii neamului*”, în Volumul „Cronică în marș. Monografia organizației județene «Henri Coandă» a cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere Iași”, București, 2014.

„*Mausoleele românilor*”, în Revista „România Eroică”, nr. 2/2009.

MAUSOLEUL EROILOR DIN COMUNA MĂNĂSTIREA CAȘIN, JUDEȚUL BACĂU

În anii primului Război Mondial, comuna Mănăstirea Cașin a fost un autentic câmp de luptă. Potrivit informațiilor de care dispunem, cele mai grele lupte din acea zonă s-au desfășurat în vara anului 1917 în spațiul cuprins între râurile Cașin și Oituz și cu precădere pe locurile denumite Măgura Cașinului. În această privință, într-o lucrare de istorie publicată după încheierea acelor încleștări, se consemnează următoarele: *„În ziua de 11, 12 și 13 iulie 1917, în zona Măgurii Cașinului cad obuzele dușmane cu nemiluita. Pământul parcă fierbea sub exploziile proiectilelor inamice. Timp de patru ceasuri infanteriștii și vânătorii noștri au stat culcați în tranșee. Apoi, la semnalele date de către comandanții români, luptătorii noștri s-au avântat în atacuri temerare. Au urcat după aceea, printr-o deasă ploaie de foc, până sus pe crestele Măgurii Cașinului, ca niște vulturi, punând stăpânire pe toate Măgurile, lăsând în urma lor zeci și zeci de trupuri dușmane. ... Peste tot, ostașii români s-au bătut ca leii și numai moartea îi putea opri să mai lupte. Din rândurile alor noștri au rămas nemișcați pe acele creste ale Măgurii Cașinului un mare număr de flăcăi de-ai noștri, pe care îi vor plânge mamele lor din Țara Românească, din Moldova, din Ardeal și din Bărăgan.”*

În jurnalele de operații ale unor regimente de infanterie, de vânători și de roșiori care au luptat în zonă, se apreciază că numărul celor care și-au pierdut viața în luptele la care ne-am referit, a fost deosebit de mare. Care a

fost exact acel număr nu se va ști probabil niciodată pentru că în acele jurnale de operații nu s-a consemnat. Dar după unele calcule făcute de analiștii noștri militari după război, pierderile umane ale unităților române care s-au bătut cu dușmanul în vara anului 1917 în zona Măgurii Cașinului sau în împrejurimile ei ar fi depășit cifra de 1.800. Multe din trupurile lor aveau să fie atunci îngropate în grabă chiar pe locurile în care își pierduseră viața, unora dintre ele așezându-li-se de către camarazii lor o cruce la căpătâi, pe care s-a consemnat numele lor și unitatea din care au făcut parte. Altora nici măcar nu li s-au fixat semne de căpătâi, rămânând consemnați în jurnalele de operații ale unităților luptătoare ca „eroi necunoscuți”. Însă nici unii, nici alții n-au fost lăsați să se odihnească prea mulți ani pe locurile în care își dăduseră jertfa supremă. Pentru că, la doar câțiva ani de la încheierea războiului nostru drept și sfânt de reîntregire națională, rămășițele pământești ale ambelor categorii de eroi – cunoscuți și necunoscuți – vor fi deshumate și reînhumate într-un cimitir amenajat special pentru eroii neamului. În amintirea, în memoria și întru slava eroilor cunoscuți și necunoscuți, din inițiativă locală și cu sprijinul material al familiilor celor căzuți la datorie pe acel câmp de luptă, s-au construit trei categorii de opere comemorative de război. Mai întâi de toate morminte individuale ale unui număr de eroi cunoscuți. Apoi câteva osuare în care își vor găsi locuri de odihnă veșnică un foarte mare număr de eroi necunoscuți. Noi ne-am permis să considerăm acele osuare ca un autentic mausoleu. Potrivit celor consemnate într-o carte de istorie, intitulată „*Județul Bacău. Altare de jertfă și eroism*”, în cimitirul eroilor din comuna Mănăstirea Cașin „*au fost înhumați, în*

morminte și în osuare, 18.365 de eroi din regimentele 25, 37, 13, 2, 15, 14, 21, 29, 65 infanterie și 8 vânători”. În cele din urmă, în mijlocul cimitirului eroilor din comună s-a ridicat, din inițiativă locală, un frumos obelisc. Înălțimea sa este de 4,5 m. Pe fațada acestei opere comemorative de război se află înscrisă următoarea inscripție, înscris care are menirea să-i elogieze și să-i preamărească și pe eroii care își dorm somnul de veci în osuarele despre care am vorbit: „Binecuvântată fie jertfa celor căzuți de-a lungul veacurilor pentru întregirea pământului strămoșesc”.

Mausoleul eroilor din comuna Mănăstirea Cașin

Bibliografie specială:

Chiricheș Corneliu, „*Județul Bacău, altar de jertfă și de eroism*”, Bacău, 2009.

Tucă Florian, „*In memoriam. Itinerar eroic*”, București, 1971.

MAUSOLEUL EROILOR DIN SATUL MĂRĂȘTI, COMUNA RĂCOASA, JUDEȚUL VRANCEA

Este situat pe o coamă de deal din satul Mărăști, comuna Răcoasa. În perioada 9 iunie – 19 iulie 1917, în zona satului, ca și în împrejurimile sale, s-a desfășurat crâncena bătălie de la Mărăști. Timp de o lună și 10 zile, trupele române din Armata a II-a, comandate de generalul Alexandru Averescu, viitorul mareșal al României, s-au bătut cu dușmanul cu o vitejie și cu un eroism exemplar, reușind în cele din urmă să iasă victorioase. Elogiindu-le acea comportare, într-un ordin de zi dat de ilustrul comandant după încheierea bătăliei, se aprecia următoarele: *„Luptători ai Armatei a II-a, ... v-ați măsurat cu forțele și puterile cu un dușman care se credea cel mai tare din lume și care nu cunoștea ce este a da înapoi. Cu avântul nostru uimitor, de la prima izbire, l-ați pus în toată puterea cuvântului pe fugă. Probă sunt miile de prizonieri și numeroasele tunuri și enorme cantități de muniții ce-a lăsat în mâinile voastre. Puteți fi mândri de această mare izbândă.”* Referindu-se la acea bătălie, la numai câteva zile de la încheierea ei victorioasă, în ziarul „Românul”, în care s-a oglindit în mod clar și amănunțit desfășurarea luptelor și eroismului luptătorilor români, va apărea un articol evocator de sinteză, în care se va spune, printre altele: *„Pe timpul desfășurării bătăliei de la Mărăști, vitejia românească a depășit faima legendară. Este unul dintre cele mai falnice și mai strălucite capitole din istoria neamului, care va sta prin veacuri mărturie de virtuțile ostășești, de puterea defensivă a bătrânului nostru popor”*.

Dar victoria românească de la Mărăști s-a obținut prin foarte grele pierderi de vieți omenești din partea alor noștri. Potrivit unui bilanț întocmit după război de către specialiștii noștri militari, *„numărul eroilor români care și-au pierdut viața pe frontul de la Mărăști a fost de circa 5.000 de militari din regimentele 2 grăniceri, 2 și 8 vânători, 1, 17, 18, 31 și 60 infanterie și 11 artilerie”*.

Aflându-se pe front în calitate de corespondent de război și cunoscând îndeaproape jertfele de sânge date de oștirea română în bătălia de la Mărăști, într-o caldă și impresionantă evocare publicată și în presă, Mihail Sadoveanu va scrie următoarele: *„Ofițeri și soldați căzuți la Mărăști, pace vouă. Pe mormintele voastre glorioase vor crește florile veșnicei aducerii aminte”*. În realitate vor crește florile aducerii aminte nu doar pe mormintele acelor eroi, ci și pe mausoleul ce va fi ridicat la Mărăști, pe fostul câmp de luptă, în perioada 1928-1938. Ridicarea acestei opere comemorative de război s-a făcut din inițiativa și cu sprijinul material și moral al societății „Mărăști”, înființată la propunerea fostului comandant al Armatei a II-a, a generalului Averescu și a conducerii Societății „Cultul Eroilor”. Piatra de temelie a operei comemorative a fost așezată în ziua de 10 iunie 1928, prilej cu care, la baza mausoleului s-a îngropat un „Act comemorativ”, pe care era înscris următorul text care, de fapt, nu a fost publicat până acum decât foarte rar în cărțile noastre de istorie. Îl vom reproduce aici aproape în extenso: *„Azi, 10 iunie 1928, așezatu-sa piatra de temelie a criptelor clădite de către societatea «Mărăști» chiar pe câmpul de bătălie ... în care s-au dat, sub conducerea generalului Alexandru Averescu, comandantul Armatei a II-a, crâncenele,*

glorioasele și victorioasele lupte împotriva armatelor germane și s-a străpuns frontului dușman de către Divizia a 3-a, comandată de către generalul Alexandru Mărgineanu, spre odihna veșnică a rămășițelor sfinte neamului ... a multor mii de viteji căzuți pentru Țară în bătălia de la Mărăști și împrejurimi și pentru ca să fie pururi vie în sufletele urmașilor, amintirea măreției jertfe aduse fericirii Patriei de către premergătorii lor și să păstreze în ele pildele eterne de vitejie, de dragoste de Țară și de Neam, care au fost întotdeauna tăria poporului român și l-au ținut neînfricat în fața primejdiilor și stană de piatră împotriva dușmanilor moșiei străbune.”

După cum am subliniat deja mai înainte, mausoleul s-a construit între anii 1928-1938. El avea să fie o lucrarea monumentală reprezentativă și unicat ca înfățișare pe pământul românesc. Privit de departe, el pare a fi un fel de ecran cinematografic pe fațada căruia sunt fixate un număr de 15 plăci din marmură, care par a fi file dintr-un catalog pe care sunt înscrise numele eroilor ale căror rămășițe pământești aveau să fie depuse în respectivul mausoleu. Sunt înscrise pe acele plăci un număr de peste 1.700 de eroi cunoscuți. Numărul eroilor necunoscuți care își vor găsi loc de odihnă veșnică nu se cunoaște cu exactitate. Pilonii care susțin așa numitul ecran pe care sunt înscrise numele eroilor cunoscuți, sunt decorați cu ample și ingenioase altoreliefuri durate din metal. Iată două teme redată prin acele altoreliefuri: un țaran român trece peste linia frontului pentru a aduce alor lui informații utile despre inamic; o scenă referitoare la primirea triumfală făcută unui general român de către locuitorii din Mărăști după încetarea luptelor.

În subsolul mausoleului se află criptele și un imens osuar în care au fost depuse osemintele și rămășițele pământești ale eroilor care au fost reînținuți în mausoleu. Opera monumentală este înconjurată de un masiv zid de piatră, iar la poarta de intrare în incinta locului în care se înalță mausoleul se află un portal înalt, de forma unui arc de triumf, pe care este așezat un vultur cu aripile întinse, durat din bronz, care simbolizează eroismul și vitejia ostășească. În sfârșit, pe acel portal se află înscrisă, cu litere mari, care au înălțimea de aproape 1 m, următoarea inscripție: „*Câmpul istoric de la Mărăști*”.

Mausoleul este înscris pe lista monumentelor istorice românești editată de către Ministerul Culturii.

*Mausoleul eroilor din localitatea Mărăști.
Imagine de ansamblu. În partea stângă, în prim plan, se
află bustul Mareșalului Alexandru Averescu*

Portalul Mausoleului de la Mărești

Carte poștală ilustrată cu imaginea de ansamblu a Mausoleului de la Mărești

Bibliografie specială:

Tucă Florian, „*In memoriam. Itinerar eroic*”, București, 1971.

Tucă Florian, „*Câmpul istoric de la Mărăști. Monografie*”, București, 1973.

Tucă Florian, Cociu Mircea, „*Monumente ale anilor de luptă și jertfă*”, București, 1983.

Tucă Florian, Cristache Gheorghe „*Altarele eroilor neamului*”, București, 1994.

MAUSOLEUL EROILOR DIN ORAȘUL MĂRĂȘEȘTI, JUDEȚUL VRANCEA

Este situat în partea de vest a orașului Mărășești, pe o ridicătură de teren. Potrivit specialiștilor în arta monumentală de for public, acest mausoleu este considerat a fi cea mai mare, mai frumoasă și mai reprezentativă operă comemorativă de război din țara noastră dedicată eroilor români din timpul Primului Război Mondial. Împreună cu „*Arcul de Triumf*” și cu „*Mausoleul Eroului Necunoscut*” (cele două aflate în capitala României), el reprezintă, de drept și de fapt, simbolul eroismului românesc din timpul aceluia război care pentru noi, românii, a avut un deznodământ nu doar glorios și victorios, ci de-a dreptul fantastic și epocal: făurirea României Mari.

Mausoleul de la Mărășești a fost construit în anii 1923-1938, în principal din inițiativa „*Societății Naționale a Femeilor Române*”, în fruntea căreia se afla Zefira Voiculescu, fostă soție de cadru militar căzut eroic la datorie pe timpul luptelor de la Mărășești.

Bătălia la care ne referim s-a desfășurat în vara anului 1917, în zilele de 24 iulie-6 august. Referindu-se la ea și în mod deosebit la comportarea eroică a militarilor noștri, cu intuiția sa de excepție și cu pana sa de aur, scriitorul Mihail Sadoveanu, ca un reputat analist militar, va spune, printre altele: „*Timp de aproape două săptămâni, cât a ținut bătălia, militarii noștri au fost neadormiți și neobosiți. Au respins atacuri, au contraatacat, s-au bătut cu dușmanul cu o energie înfricoșată. Această energie fără seamăn, poate fără precedent în analele războiului de față, este cel*

mai mare titlu de glorie al oștirii noastre ... după două săptămâni, inamicul s-a oprit, și-a lăsat brațele jos și bărbia în piept cu descurajare ... Mareșalul von Mackensen a privit cu îndoială și cu tristețe harta și a închis ochii, gândindu-se la catacombele pe care le-a înălțat la Siret. Zece până la douăzeci de divizii germane s-au topit în această bătălie.”

Așa cum se consemnează în unele statistici întocmite de către istoricii militari români, pe timpul desfășurării bătăliei și-au pierdut viața un număr de peste 30.000 de luptători din partea ambelor tabere, dintre care aproximativ 11.500 au fost români. Întro astfel de statistică se apreciază că dintre românii căzuți eroic la datorie pe frontul de la Mărășești, circa 450 au fost ofițeri și peste 21.000 subofițeri, gradați și soldați. În amintirea, spre memoria și în onoarea lor se va înălța, chiar acolo, pe fostul câmp de luptă, cel mai mare și mai impunător mausoleu din țara noastră, care este considerat a fi și printre cele mai reprezentative din Europa. Respectiva operă comemorativă de război este o construcție monumentală imensă, riguroasă și deosebit de valoroasă din punct de vedere artistic. Ea seamănă extrem de bine cu o cetate menită a fi punct de rezistență pentru luptători și are o formă aproape circulară (200m înălțime și 60m diametrul). Datorită înfățișării ei, pare a fi asemănătoare cu Monumentul Triumfal de la Adamclisi. Partea superioară a mausoleului are în terminație o cupolă masivă, denumită „*Cupola gloriei*”, a cărei bază este flancată de patru vulturi sculptați în granit de Deva. Autorii acestei lucrări plastice au fost renumiții noștri sculptori Ion Jalea și Corneliu Medrea. Partea interioară a acestei cupole este decorată cu picturi în frescă,

realizate de către strălucitul pictor Eduard Săulescu. La portarul mausoleului, într-un număr de aproape 20 de cripte, se află dispuse rămășițele pământești ale aproape 6.000 de eroi români.

Specialiștii români au reușit, în cele din urmă, să stabilească, cu aproximație, din ce unități luptătoare provin aceștia și numărul exact al acestora. Iată câteva exemple: din regimentul 1 infanterie, 35 de militari; din 31 infanterie, 37; din 48 infanterie, 35; din 75 infanterie, 40 etc. S-a stabilit apoi, tot cu aproximație, și numărul eroilor, după grade, care și-au găsit loc de veci în cadrul mausoleului. Iată ce se consemnează în această privință, în unele statistici: 5 elevi sau cursanți de școală militară; 1.598 soldați; 108 caporali; 75 sergenți; 30 subofițeri; 30 sublocotenenți și tot 30 locotenenți; 12 căpitani; 9 maiori; 3 locotenenți-colonei și colonei; 2 generali și 2 preoți militari.

Pe pereții interiori ai mausoleului s-au fixat plăci de marmură pe care sunt consemnate numele eroilor care aveau să fie reînținuți acolo. De pe acele plăci cităm, doar spre exemplificare, doar trei nume de eroi reprezentativi: căpitanul Grigore Ignat și fetița erou Maria Ion Zaharia și sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu.

La etajul superior al mausoleului, într-o rotundă de mari dimensiuni, s-a organizat, după o lungă perioadă de timp de la inaugurarea oficială a operei comemorative de război, un autentic muzeu, care va fi intitulat „*Muzeul luptelor de la Mărășești*”. În cadrul lui se afla expuse copii ale unor drapele de luptă ale unităților care au luptat pe frontul de la Mărășești; extrase după unele documente istorice sau planuri de campanie; uniforme militare; foto-

grafii cu chipurile unor eroi ai luptelor de la Mărășești; decorații de război; unele obiecte care au aparținut eroilor etc.

În sfârșit, în mai multe locuri de pe suprafețele exterioare și interioare ale mausoleului au fost fixate plăci de marmură, de mari dimensiuni, cu inscripții evocative, explicative și de suflet referitoare la istoricul și la semnificația operei comemorative de război. Iată câteva dintre aceste inscripții: „*Întru slava eroilor neamului*” pe frontispiciul mausoleului; „*Ridicat de Societatea Ortodoxă a Femeilor Române ...*” (la baza mausoleului); „*Basarabia*”, „*Bucovina*”, „*Banat*”, „*Ardeal*” (pe cupola „*Gloria*”), „*Jiu*”, „*Olt*”, „*Sibiu*”, „*Coșna*”, „*Cireșoia*”, „*Robănești*”, „*Neajlov*”, „*Dragoslavele*”, „*Predeal*”, „*Câmpulung*”, „*Panciu*”, „*Răzoare*”, „*Brașov*”, „*Porumbacu*”, „*Mărășești*”, „*Mărăști*”, „*Oituz*”, „*Doaga*”, „*Muncel*”, „*Arabagi*”, „*Bărcuț*”, „*Amzacea*”, „*Prunaru*”, „*Cerna*”, „*Cașin*”, „*Valea Uzului*”, „*Sticlăria*” (pe frontispiciul mausoleului); „*Hristos a înviat din morți,/ Cu moartea pre moarte călcând,/ Și celor din morminte,/ Viață dăruindu-le*” (pe partea inferioară a portalului de la intrarea în mausoleu).

În anul 1938, cu prilejul inaugurării mausoleului de la Mărășești, pe plan național s-a emis o medalie jubiliară în trei variante: în aur, argint și bronz. Piesa are pe avers efiigiile regelui Ferdinand I (suveran care s-a aflat în fruntea țării în anii desfășurării Primului Război Mondial) și a regelui Carol al II-lea (care a domnit în anii în care s-a construit mausoleul) și stema Regatului României. Pe reversul medaliei se află înscris următorul text: „*Mausoleul eroilor de la Mărășești. Începutu-sa sub domnia regelui Ferdinand I și inaugurat sub domnia M.S. Regelui Carol al II-lea*”.

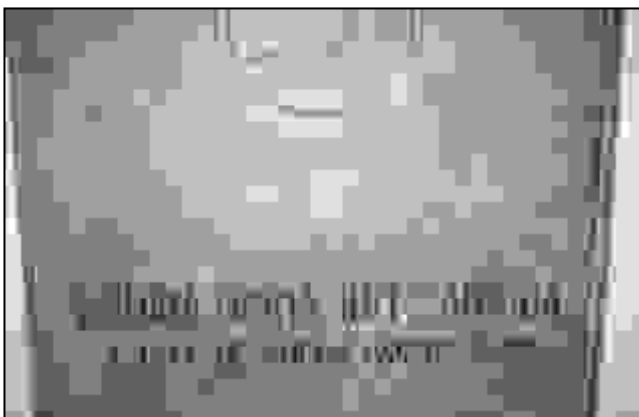
Dorim să mai consemnăm încă o informație interesantă, zicem noi, în legătură cu mausoleul de la Mărășești: după mai mulți ani de la inaugurarea respectivei opere comemorative de război fastuoase și mărețe, pe alea dreaptă și largă care duce la mausoleu, de o parte și de alta a ei, s-au ridicat mai multe statui dedicate unor străluciți comandanți și eroi care au luptat în Primul Război Mondial sau și-au legat numele de bătălia de la Mărășești. Este vorba de următoarele personaje: mareșalii Alexandru Averescu și Constantin Prezan, generalii Constantin Cristescu, Henri Cihoski, Gheorghe Mărdărescu, Ion Dragalina și Eremia Grigorescu (sarcofagul cu rămășițele pământești ale generalului Grigorescu, cel care a și condus cu măiestrie, o bună perioadă de timp, bătălia de la Mărășești, avea să fie dispus în interiorul mausoleului după câțiva ani de la inaugurarea construcției). În Panteonul străluciților comandanți ai armatei române îl comemorăm aici pe mareșalul Constantin Prezan care a fost succesiv comandant al Armatei de Nord, comandant al Grupului de Armate „Prezan”, șef al Marelui Cartier General și Comandant al Armatei Române în Războiul de Reîntregire din anii 1916-1919.

La aniversarea a cinci ani de la victoria armatei române în bătălia de la Mărășești, în iulie 1922, Mareșalul Foch a dorit să-l întâlnească și să vorbească cu Mareșalul Prezan Constantin, dar acesta nu era prezent la festivitate deoarece nu fusese invitat, nefiind pe lista participanților. Atunci Mareșalul francez a întrebat cu un glas puternic: „Unde este Generalul Prezan? Vroiesc a vedea ce mai face și cum se prezintă unul dintre cei mai mari strategi ai Primului Război Mondial, cel căruia Antanta, ca și

România, îi datorează atât de mult!”. Mareșalul Foch a spus cu tristețe și nemulțumire celor prezenți la festivitate: „O țară – fie ea mare sau mică – întotdeauna este judecată după cum știe să-și cinstească eroii”. Neputând admite atâta nerecunoștință, Mareșalul francez s-a retras indignat de la acea festivitate.

*Mausoleul eroilor de la Mărășești
Imagine de ansamblu*

*Numele copilei erou Maria Ion Zaharia,
înscriș pe o placă de marmură din interiorul mausoleului de la
Mărășești*

*Inscripție aflată pe zidul interior al
Mausoleului de la Mărășești*

*Medalie cu efigia
mausoleului de la
Mărășești, bătută cu
prilejul împlinirii a 80
de ani de la
desfășurarea bătăliei de
la Mărăsești*

*Medalie comemorativă,
cu efigia mausoleului de
la Mărășești bătută cu
prilejul împlinirii a 90 de
ani de la luptele de la
Mărăști, Mărășești și
Oituz*

*Ceremonial militar și popular desfășurat în ziua de
1 Decembrie 1995 în fața mausoleului de la Mărășești*

Bibliografie specială:

Mihail Sadoveanu, „*Mărășești*”, București, 1968.

Tucă Florian, „*In memoriam. Itinerar eroic*”, București, 1971.

Tucă Florian, Cociu Mircea, „*Monumente ale anilor de luptă și jertfă*”, București, 1983.

Tucă Florian, Cristache Gheorghe, „*Altarele eroilor neamului*”, București, 1994.

Voiculescu Zefira „*Întru slava eroilor neamului. Istoricul mausoleului de la Mărășești*”, București, 1971.

MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL ODORHEIUL SECUIESC, JUDEȚUL HARGHITA

Se află dispus într-o zonă de la marginea localității. S-a construit după circa 5 ani de la înfăptuirea României Mari, din inițiativă locală, cu sprijinul financiar și material al populației locale și al unor societăți și instituții din țară, din județ și din oraș. Atât înainte, cât și după inaugurarea sa (1923), opera comemorativă de război a fost denumită în articolele și cărțile publicate sub denumirea de „*mausoleu-osuar*”. Ceea ce și este, de fapt. Elemente semnificative privind istoricul mausoleului sunt redată, chiar cu lux de amănunte, într-un număr al revistei „Cultul Eroilor”. Iată ce se consemnează acolo: „*un inițiator local (maiorul Curculescu, fost luptător, în Primul Război Mondial – n.n.) și o seamă de oameni hotărâți, înfruntând greutățile vremurilor, au realizat în orașul Odorhei un prea frumos mausoleu-osuar, în care s-au așezat, spre veșnică odihnă, osemintele celor 323 de eroi aflați pe teritoriul județului. Pentru desăvârșirea construcției și efectuarea centralizării osemintelor, au contribuit efectiv: Comitetul Central al Societății «Cultul Eroilor», primăria orașului Odorhei, liceul de stat din localitate, cât și publicul, prin donații și cotizații, iar Batalionul 8 jandarmi (care-și avea garnizoana în orașul Odorhei – n.n.), a dat brațele de muncă*”.

Din inițiativa, cu eforturile și prin strădaniile celor ce s-au ocupat de ridicarea construcției, avea să înobileze orașul Odorheiul Secuiesc o operă monumentală distinctă, frumoasă și impunătoare. Privită mai de departe, ea pare a

fi o cetate medievală. În partea de la intrare în mausoleul-osuar, pe acoperiș, se află fixată o lucrare plastică în formă de turlă de biserică, care este mărginită de două urne. Se spune că în primii ani de după inaugurarea operei comemorative de război, în cele două urne se aprindea o flacără veșnică în amintirea, în memoria și întru slava celor ce-și găsiseră acolo loc de odihnă veșnică. De o perioadă lungă de timp, din păcate acea flacără veșnică nu se mai aprinde de către cei ce au în grijă mausoleul nici măcar de Ziua eroilor. Iată și o informație interesantă în legătură cu rămășițele pământești ale eroilor care și-au găsit locurile de veci în mausoleul-osuar: ei au fost, aproape fără excepție, luptători care s-au bătut cu trupele dușmane în toamna anului 1916 în spațiul geografic al județului, care se numea pe atunci Odorhei. Faptul este atestat de o explicație la fotografia cu imaginea mausoleului, care s-a publicat în Revista „*România Eroică*”. Iată care era acea explicație: „*Monumentul mausoleu-osuar al eroilor căzuți pe pământul județului Odorhei în 1916, pentru unirea tuturor românilor*”.

Mausoleul eroilor din municipiul Odorheiul Secuiesc

Bibliografie specială:

„*Județele Patriei. Harghita. Monografie*”, București, 1979.

Nencescu Marian, „*Morminte și opere comemorative ale eroilor neamului din județele Harghita și Covasna*”, Buzău, 2008.

MAUSOLEUL EROILOR DIN COMUNA OITUZ, JUDEȚUL BACĂU

Localitatea Oituz se înscrie în tripticul vitejiei și eroismului românesc din timpul Primului Război Mondial, alături de Mărăști și Mărășești. În zona respectivă, în anii războiului s-au desfășurat două ample acțiuni militare. Una dintre ele în toamna anului 1916 (28 octombrie-2 noiembrie), iar alta în vara anului 1917 (26 iulie – 21 august). În prima dintre ele, ca urmare a hotărârii luptătorilor noștri de a bara căile de înaintare ale trupelor dușmane prin trecătoarea de la Oituz, s-a născut chiar acolo, pe front, deviza eroică românească „*Pe aici nu se trece!*”, deviză care avea să rămână înscrisă pentru perioada care va urma, cu litere de aur în cartea de vitejie a neamului românesc. În cea de a doua acțiune militarii la care ne referim, luptătorii români aveau să dovedească, prin dârzenie și fapte de eroism, că forțele dușmane nu vor reuși nici în cea de a doua lor încercare să biruie pe luptătorii noștri. Referindu-se la desfășurarea acțiunilor militare ale trupelor române în vara anului 1917, istoricul Constantin Kristescu va consemna într-o carte de-a sa: „*Bătălia de la Oituz, din 26 iulie – 21 august 1917, e o izbândă a puterii de rezistență a soldatului român. În strânsa legătură cu bătălia de la Mărășești, ea a reușit să zădărnicească marele plan strategic al dușmanului, a salvat Moldova de catastrofa invaziei și ocupației inamice și a adus o nouă consacrare gloriei Oituzului*”.

Potrivit statisticilor întocmite după război de către specialiștii noștri militari, pe timpul derulării aprigelor

înceleștări de la Oituz din toamna anului 1916 și vara anului 1917, pe locurile de înfruntare au căzut eroic la datorie „*un număr de aproximativ 19.000 de ostași, gradați, subofițeri și ofițeri români*”. După război, rămășițele pământești ale celor mai mulți dintre ei, aveau să fie adunate de prin locurile în care ei își pierduseră viața și reînhumate în cimitirul eroilor, care s-a organizat într-un loc de la marginea Oituzului, adică pe partea stângă a șoselei naționale care duce la Brașov. La intrarea în acel cimitir, pe zidul care-l înconjoară, s-a fixat o placă de marmură pe care este înscrisă această inscripție explicativă: „*Aici odihnesc eroii căzuți pe aceste locuri în războiul 1916-1917*”. În interiorul cimitirului, într-un loc central, în amintirea, în memoria și întru slava eroilor de la Oituz din primul Război Mondial se va înălța, la început, un obelisc. Pe fațada sa se află înscrisă această dedicație reprodușă după o poezie închinată eroilor noștri „*Viteji ce-ați căzut pentru Țară,/ Ostași ai credinței soldați,/ oriunde-n morminte voi stați,/ Vă fie țărâna ușoară*”. Ulterior, în fața obeliscului s-a construit un osuar în care, potrivit informațiilor de care dispunem, au fost depuse rămășițele pământești ale unui număr de circa 2.500 de eroi, în majoritatea lor necunoscuți. Existența sa ne-a determinat să apreciem că acel osuar și cu numeroasele pietre funerare aflate în jurul său, poate fi considerat un autentic mausoleu. În lucrările de specialitate publicate până acum în România, respectiva operă comemorativă de război este consemnată doar sub denumirea simplă de osuar.

*Obeliscul și osuarul din cimitirul eroilor
din comuna Oituz*

Bibliografie specială:

Chiricheș Corneliu, „*Județul Bacău, altar de jertfă și eroism*”, Bacău, 2009.

Căzănișteanu Constantin, Rusu Dorina, „*Pe aici nu se trece. Mărturii. Amintiri*”, București, 1982.

Tucă Florian, Cociu Mircea, „*Monumente ale anilor de luptă și jertfă*”, București, 1983.

MAUSOLEUL EROILOR DIN ORAȘUL PREDEAL, JUDEȚUL BRAȘOV

Se află dispus într-o zonă de la marginea localității, la poalele unui piept de munte, la intrarea pe drumul care duce de la Predeal spre Râșnov. În unele lucrări de istorie sau în ghiduri turistice mausoleul este localizat „la intrarea pe Valea Râșnoavei”. Menirea sa a fost aceea de a adăposti rămășițele pământești ale eroilor noștri care și-au pierdut viața în timpul încleștărilor care s-au desfășurat în zilele de 12-25 octombrie 1916 în interiorul orașului Predeal și a împrejurimilor sale. În lucrările românești de specialitate se apreciază faptul că apogeul încleștărilor la care ne-am referit aveau să atingă cotă maximă în ziua de 23 octombrie. *„În acea zi - se consemnează într-o astfel de lucrare -, un adevărat potop de foc al artileriei dușmane a lovit în plin gara Predeal ... Gara și calea ferată care merge spre Bușteni au constituit obiectivul principal al acțiunii dușmanului. În fața valurilor de atacatori, au rezistat cu bărbăție soldații regimentelor 6 Mihai Viteazul, 10 vânători, 45 și 46 infanterie și altele. Unii dintre acești luptători români erau instalați pe crestele Susaiului, alții pe Clăbucetul Taorului, pe Muchia Titifoiiului sau la gara Predeal, ori la periferiile de vest ale orașului. Toți ca unul și-au apărut cu vrednicie sectoarele încredințate. S-au bătut cu o totală dăruire pentru fiecare cotă de teren, pentru fiecare metru de pământ.”* Fiind profund surprins de entuziasmul, de energia și de vitejia și de eroismul de care au dat dovadă luptătorii români pe timpul acelor aprige și dramatice încleștări, un corespondent de presă german va

scrie următoarele într-un reportaj de război de-al său: „*Vitejește s-au comportat românii pe Clăbucetul Taorului, pe Vârful Susai și în gara Predeal*”. În mod evident, pe timpul derulării luptelor din zona Predeal, un foarte mare număr de militari de-ai noștri au căzut eroic la datorie. Conform unei statistici întocmite de către specialiștii români la puțin timp după terminarea luptelor, „*pe timpul înclăștărilor și-au pierdut viața aproape 2.000 de soldați, gradați, subofițeri și ofițeri din regimentele 6 Mihai Viteazul, 45 și 46 infanterie, 10 vânători și din alte unități și formațiuni militare*”. Referindu-se la aceste grele pierderi, din amintirile unui ofițer român participant la respectivele lupte, rezulta printre altele „*că pe fiecare înălțime, pe fiecare cută de teren și pe fiecare stradă din Predeal se aflau morți și răniți ... Cei mai mulți dintre ei aveau să fie ridicați de pe locurile în care își pierduseră viața și îngropați în grabă pe unde se putea*”. După câțiva ani de la terminarea războiului, în special din inițiativă locală, dar cu sprijin material și moral primit din partea societăților „*Cultul Eroilor*” din București și a filialei sale din Predeal, rămășițele pământești ale eroilor ce se aflau în numeroase locuri, în gropi individuale sau comune, vor fi ridicate cu pietatea cuvenită și așezate sau reînhumate în interiorul mausoleului de la Predeal. Respectiva operă comemorativă de război s-a construit după circa 10 ani de la terminarea războiului. Ea nu are o înfățișare prea fastuoasă. Pare a fi o mică cetate de refugiu. A fost realizată din blocuri de piatră de munte frumos fasonată. Înălțimea ei este de 15 m, fațada de 20 de m, iar adâncimea de cel mult 7 m. Pe acoperișul construcției se află fixată o lucrare plastică în formă de cruce, pe fațada sa o altă

lucrare plastică în care este redată o cască ostășească așezate pe două săbii încrucișate. În sfârșit, la baza operei comemorative de război este înscrisă următoarea inscripție explicativă: *„Aici se odihnesc osemintele ostașilor căzuți în luptele din jurul Predealului în 1916”*. Mausoleul s-a inaugurat, în mod oficial, în anul 1931. De atunci încolo, datorită în principal intemperiilor specifice zonelor muntoase, el a suferit unele deteriorări (pereți crăpați, fisuri ale acoperișului, pe care va pătrunde chiar și ploaia). Însă prin strădaniile oficialităților locale, va fi reparat în mai multe rânduri. Ultima lucrare de acest fel s-a efectuat în anul 2010, prilej cu care pe fațada mausoleului s-a fixat o placă memorială, din marmură neagră, pe care s-a înscris următoarea inscripție evocativă: *„Glorie celor ce au atins piscurile eroismului, căzând cu onoare întru apărarea gliei Patriei, bravilor ostași ai armatei române”*. Cu prilejul efectuării unor astfel de reparații la mausoleu, de o parte și de alta a operei comemorative de război s-au așezat două sfinte troițe din lemn. Pe fațada uneia dintre ele se află săpată această inscripție: *„1916-1918. Aici odihnesc în pace viteji ai armatei române care au căzut pentru dezrobirea și întregirea neamului. Dumnezeu să-i odihnească în pace.”*

*Inscripție de pe
fațada
mausoleului*

*Mausoleul eroilor de pe Valea Râșnoavei,
din orașul Predeal*

*Două opere comemorative de război, sub formă de troițe, care se află
așezate de o parte și de alta a mausoleului eroilor de la Predeal*

Bibliografie specială:

Tucă Florian, „*In memoriam. Itinerar eroic*”, București, 1971.

Tucă Florian, Cristache Gheorghe, „*Altarele eroilor neamului*”, București, 1994.

Tucă Florian, Ucrain Constantin, „*Tripticul vitejiei românești. 1877-1878, 1916-1918, 1944-1945*”, București, 1977.

MAUSOLEUL EROILOR DIN COMUNA SOVEJA, JUDEȚUL VRANCEA

Se află situat la marginea comunei, în satul Dragosloveni, pe o ridicătură de teren. Privit mai de departe, mausoleul seamănă cu un locaș de cult, fiind prevăzut cu o cupolă mare, de formă rotundă. Din drumul care trece prin fața sa, urcă spre opera comemorativă de război o scară impresionantă, alcătuită din beton.

Mausoleul a fost construit în anii 1923-1929 din inițiativă locală, cu sprijinul material activ al oficialităților comunale și al societăților „Cultul Eroilor” și „Văduvelor de Război”, ambele având sedii centrale la București și sedii locale județele, orășenești și comunale. Scopul construirii mausoleului eroilor de la Soveja, consemnat în mai multe documente din epocă, era acela că „*în criptele mausoleului să fie depuse rămășițele pământești ale eroilor cunoscuți și necunoscuți căzuți la datorie în special în luptele din vara anului 1917 de pe Valea Șușiței și din alte zone din apropiere*”.

După înălțarea mausoleului, într-un raport întocmit în anul 1930 de către un reprezentant al armatei care se ocupase în mod efectiv de adunarea de pe câmpurile de luptă a rămășițelor pământești ale celor ce căzuseră la datorie în zonele la care ne-am referit, se consemna faptul că „*cei în drept s-au preocupat cu o mare atenție de operația de eshumare de eroi cunoscuți și necunoscuți din Valea Șușiței și din alte regiuni învecinate și de reînhumarea lor în criptele mausoleului de la Soveja*”.

În perioada muncii noastre de documentare făcute pe teren, la mausoleu, aveam să aflăm că adunarea rămășițelor pământești ale eroilor de pe fostele câmpuri de luptă pentru a fi depuse în mausoleu s-a făcut în trei etape. În prima dintre ele, efectuată până la inaugurarea operei comemorative de război (1929), s-ar fi adunat și reînhumat osemintele a 450-500 de eroi români, iar apoi în celelalte două, efectuate după anul 1929, s-ar mai fi adunat rămășițele pământești ale unui număr de aproape 1500 de foști luptători, între aceștia numărându-se și mulți din ei care acționaseră în armatele aliate sau adverse, adică ruși, germani, austrieci, bulgari și unguri.

Referindu-se la această problemă, conform datelor ce aveau să fie centralizate în anul 1940, adică înaintea intrării României în cel de-Al Doilea Război Mondial de către Oficiul Național „Cultul Eroilor”, în legătură cu foști luptători ce-și aveau loc de odihnă veșnică în mausoleele românești, se consemna faptul că *„în mausoleul de la Soveja erau centralizați, în firide individuale, 528 de eroi români, iar în osuare, 1612 eroi români, ruși, germani, austrieci și unguri”*.

Elementele care în zilele noastre asigură individualitate mausoleului eroilor de la Soveja sunt reprezentate de două elemente: pe de o parte, de construcția propriu-zisă, care este reprezentativă, măreață și frumoasă, iar pe de altă parte, de două tunuri care îl străjuiesc. Respectivetele piese de artilerie au fost folosite de tunarii noștri în anii Primului Război Mondial. Ca o simplă curiozitate, pe afetul unuia dintre tunuri se poate vedea, cu deplină claritate, un punct în care piesa a fost lovită de o schijă. Pe fațada și pe cele două laturi ale mausoleului sunt

fixate plăci de marmură pe care sunt gravate aceste inscripții: „Aici odihnesc ostașii căzuți pe aceste plaiuri în războiul 1916-1918” (pe fațadă); „Ostași ce-ați căzut pentru Țară,/ Viteji ai credinței, soldați,/ Oriunde-n morminte voi stați,/ Vă fie țărâna ușoară”; „Cei ce căzut-au pentru Țară,/ Pe lanul câmpului bogat,/ Jertfînd întreaga primăvară,/ Nu au murit, ci au înviat” (pe laturile mausoleului).

Mausoleul eroilor de la Soveja

*Mausoleul eroilor de la Soveja
Imagine de ansamblu*

Bibliografie specială:

„*Mausoleele românilor*”, în Revista „România Eroică”, nr. 2/2009.

Tucă Florian, Cristache Gheorghe, „*Altarele eroilor neamului*”, București, 1994.

Tucă Florian, Ucrain Constantin, „*Tripticul vitejiei românești. 1877-1878, 1916-1918, 1944-1945*”, București, 1977.

MAUSOLEUL EROINEI ECATERINA TEODOROIU, DIN MUNICIPIUL TÂRGU JIU, JUDEȚUL GORJ

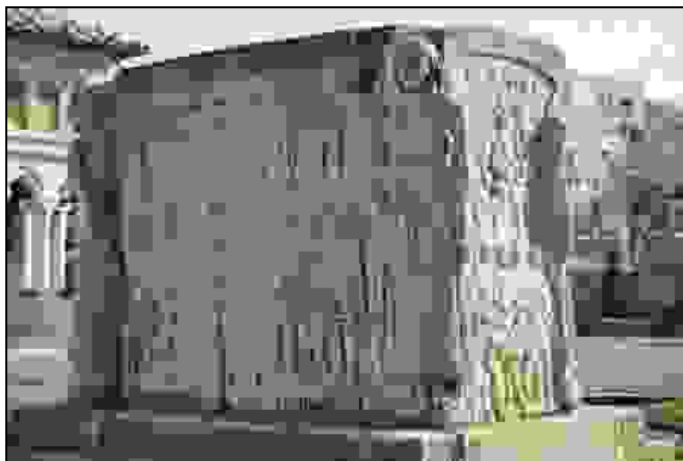
Se înalță într-un rondon din centrul localității, ce se află în Piața Victoriei. Este creația sculptorului Milița Pătrașcu și a fost construit în anii 1932-1933. Până cu câțiva ani în urmă, el era consemnat în lucrări istorice și în ghiduri turistice sub denumirea de „Monument” sau de „operă comemorativă de război”. Noi ne-am permis să-l denumim acum ca fiind mausoleu. Și de ce anume? Pentru că în interiorul operei monumentale se află depuse rămășițele pământești ale eroinei de la Jiu și Mărașești, sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu. Se spune că ele au fost reînhumate acolo după ce s-a finalizat construcția respectivei opere comemorative de război. La moartea eroinei, în locul denumit Poienile, aflat în imediata apropiere a localității Mărașești, a fost îngropată eroina. Dar apoi, pentru că se născuse pe pământul Gorjului, în comuna Vlădeni, cu gândurile curate și pline de recunoștință ale oficialităților județului Gorj s-a hotărât ca rămășițele pământești ale eroinei să fie aduse pe pământul județului natal, stabilindu-se noul loc de odihnă veșnică, acolo, la Târgu Jiu, unde se va ridica un sanctuar arătos, frumos și reprezentativ. Se spune că atunci când s-a întocmit proiectul ridicării lui, sculptorița Milița Pătrașcu a dorit ca acesta să aibă înfățișarea unui sanctuar și să fie decorat în exterior cu basoreliefuri. Prin ele urmau să se redea, printre altele, scene reprezentative din viața eroinei de la Jiu și Mărașești și anume copilăria, plecarea la luptă

la început ca sanitară voluntară, iar apoi ca luptător în primele linii de front și, în cele din urmă, moartea ei eroică. Rămânând fidelă respectivului proiect, lucrarea monumentală va avea înfățișarea unui autentic sanctuar. În interiorul lui, într-un spațiu anume conceput, aveau să fie așezate, după finalizarea construcției, rămășițele pământești ale eroinei. Prin aceasta, sanctuarul era, de fapt, un mausoleu. Pe fațadele sale exterioare vor fi fixate basoreliefurile la care ne-am referit, ele fiind realizate la un înalt nivel artistic. Iată care sunt acestea: pe fațada de sud este fixat un basorelief prin care se redă o scenă pastorală și anume o ciobăniță îmbrăcată în haine țărănești torcând, simbolizând copilăria Ecaterinei Teodoroiu; pe basorelieful fixat pe fațada de nord este înfățișat chipul eroinei, pe vremea în care fusese cercetaș pe frontul de la Jiu, din toamna anului 1916; pe lucrarea plastică așezată pe fațada de vest este redat chipul sublocotenentului Ecaterina Teodoroiu, înconjurat de câțiva ostași, pe frontul de la Mărășești, scenă menită să amintească sau să redea lupta la care ea a participat; în sfârșit pe basorelieful fixat pe fațada de est a mausoleului este înfățișat un grup de militari care poartă pe brațe trupul neînsuflețit al comandantului lor, scena care simbolizează moartea vitejească a eroinei Ecaterina Teodoroiu. Ca operă de valoare artistică certă, mausoleul dedicat eroinei de la Jiu mai cuprinde alte câteva lucrări plastice cu putere de simbol. Este vorba de patru statui adosate ce sunt fixate la colțurile mausoleului. Prin ele sunt redată personaje simbolice redată în diferite ipostaze și menite să amintească sau să redea tot scene din viața eroinei: Iată care sunt aceste statui: o țărăncă din

Oltenia, surprinsă în astfel de ipostaze: de copil și de soră de caritate, de luptătoare și de eroină.

În legătură cu cea de a patra statuie, prin ea ni se înfățișează un personaj care ține la piept o coroană din frunze de laur, prin ea exprimându-se, în chip artistic, coroana cu laurii victoriei cu care se va încheia, de fapt, pentru noi, românii, Primului Război Mondial.

Potrivit informațiilor pe care le deținem, respectiva operă comemorativă de război a fost inaugurată, în cadrul unui ceremonial oficial fastuos, în anii 1933. De atunci încoace, an de an, în special, de Ziua Națională a României (1 decembrie) și de Ziua Eroilor (care cade an de an la date diferite), la mausoleu, au loc ceremoniale, întruniri și serbări populare în cadrul cărora se evocă biografia eroinei de la Jiu și Mărășești, se țin momente de reculegere în memoria eroinei și se depun coroane și jertfe de flori la baza operei monumentale. Iată și o informație de ultimă oră care am aflat-o consemnată într-o lucrare geografică enciclopedică românească publicată doar cu câțiva ani în urmă. Într-un capitol al acestei cărți, în care se vorbește despre istoria municipiului Târgu Jiu, atunci când sunt prezentate monumentele localității, opera plastică la care ne-am referit este denumită: „*Mausoleul Ecaterina Teodoroiu*”, precizându-se, în continuare, că ea a fost realizată „*în piatră (1933), de Milița Pătrașcu*”.

*Monumentul sublocotenentului Ecaterina Teodoriu
Din municipiul Târgu Jiu*

Bibliografie specială:

Groza Elsa, „Sublocotenent Ecaterina Teodoriu”.
Biografie, București, 1983.

„Județele Patriei. Gorj. Monografie”, București,
1980.

Tucă Florian, „In memoriam. Itinerar Eroic”,
București, 1971.

Tucă Florian, Cristache Gheorghe, „Altarele eroilor
neamului”, București, 1994.

MAUSOLEUL EROILOR DIN ORAȘUL TÂRGU OCNA, JUDEȚUL BACĂU

Se află situat pe Dealul Măgura, pe înălțimea cu cota 504. A fost construit în anii 1925-1928, din inițiativa membrilor unui comitet local care avea în fruntea sa pe Mihai Teodoru, veteranul din războiul de independență de la 1877-1878. Dintr-o informație de presă pe care am aflat-o în timpul muncii de documentare, aveam să cunoaștem și împrejurările în care fostul luptător de la 1877-1878 care făcea parte din acel comitet, împreună cu ceilalți, s-au hotărât să ridice mausoleul. El aflase că mai mulți camarazi de-ai lui din timpul campaniei la care participase și căzuseră la datorie pe fronturile de dincolo de Dunăre și fuseseră deshumați din mormintele lor răzlețe și depuși în cimitirele mausoleelor de la Grivița și Plevna. Mai aflase apoi că numeroși luptători din Orașul Târgu Ocna își pierduseră viața în timpul Primului Război Mondial, iar rămășițele lor pământești rămăseseră răspândite în morminte răzlețe. Și ce și-a zis el: să le adune cu pietate de pe acele locuri și să le reînhumeze într-un mausoleu care să fie construit pe plan local. Și așa s-a născut ideea construirii acelei opere monumentale.

Proiectantul mausoleului a fost arhitectul Constantin Ciogolea. Lucrarea monumentală are o înfățișare maiestuoasă, având înălțimea de peste 22 m, fiind asemănătoare unui locaș de cult cu o turlă. Mausoleul a fost construit din piatră, fiind prevăzut pe două niveluri. Pe nivelul de jos se află osuarul cu rămășițele pământești ale eroilor care și-au găsit acolo loc de odihnă veșnică. Pe

nivelul de sus s-a amenajat un fel de muzeu. Pot fi văzute acolo reproduceri sau extrase după unele documente militare din timpul războiului și schițe de luptă, fotografii cu chipurile unor eroi cunoscuți, diferite obiecte care au aparținut eroilor, între acestea aflându-se unele decorații primite de ei în timpul războiului sau postmortem etc.

Potrivit informațiilor pe care le deținem, în mausoleu au fost reînținuți un mare număr de eroi locali cunoscuți și cu precădere necunoscuți. Cifra exactă a acestora n-am putut s-o aflăm cu exactitate. Pe o placă de marmură fixată pe osuar se află înscrise următoarele două inscripții explicative și evocative, dintre care una este în versuri: *„Eroilor căzuți în războiul 1916-1919”; „Eroi ce-ați căzut pentru țară,/ Viteji ai credinței soldați,/ Oriunde-n morminte voi stați,/ Vă fie țărâna ușoară”*.

O inscripție cu totul specială, care poate fi socotită a fi un izvor de bază privitor la istoricul mausoleului, se află înscrisă pe o mare placă de marmură care este fixată pe un perete de la nivelul de jos al mausoleului. Pentru valoarea sa informativă, o vom reproduce, în continuare, în extenso: *„Pentru veșnica amintire a sutelor de mii de eroi căzuți pentru întregirea neamului românesc, precum și a tuturor luptătorilor din războiul 1916-1919; asemenea pentru rămânerea pildei urmașilor, s-a început ridicarea acestui monument în anul 1935, sub glorioasa domnie a marelui rege Ferdinand I și a reginei Maria; s-a terminat în 1928 sub domnia M.S. Regelui Mihai și a înaltei regente compusă din A.S.R. Principele Nicolae, I.P.S.S. Patriarhul Miron Cristea și a domnului Gheorghe Buzdugan (acesta din urmă îndeplinea o înaltă demnitate de stat – n.n.).”*

Pentru a asigura unele clipe de odihnă celor care urcă spre Dealul Măgura, pentru a ajunge la mausoleu, pe drumul care urcă în serpentină spre monument, din loc, în loc s-au fixat bănci din piatră lucrate artistic, iar pentru ca acele bănci să nu fie doar simple locuri de odihnă, ci și repede cu semnificații istorice, pe ele s-au încrustat denumirile unor localități înscrise în cronica de vitejie a armatei române din timpul Primului Război Mondial. Este vorba, în principal, de localitățile care reprezintă triumphiul eroic al bătațiilor de pe frontul din Moldova din vara anului 1917: „Oituz”, „Mărăști” și „Mărășești”.

*Mausoleul
eroilor din
orașul
Târgu
Ocna
Imagine
de
ansamblu*

Bibliografie specială:

Cherecheș Corneliu, „*Județul Bacău, altare de jertfă și eroism*”, Bacău, 2009.

Drehuță Emilian, coordonator „*Enciclopedia județului Bacău*”, Bacău, 2008.

Tucă Florian, Cociu Mircea, „*Monumente ale anilor de luptă și jertfă*”, București, 1983.

MONUMENTUL-MAUSOLEU AL EROILOR DIN ORAȘUL TÂRGU NEAMȚ, JUDEȚUL NEAMȚ

Se află situat pe o terasă înaltă, anume amenajată, aflată la altitudinea de 491 m, care pe plan local are două denumiri: „*Culmea Pleșului*” și „*Dealul Gol*”. Noi i-am dat o denumire dublă, adică și de monument și de mausoleu, pentru că așa se află el consemnat în zilele noastre în cele mai multe lucrări de istorie și ghiduri turistice. Opera comemorativă de război a fost construită în anii 1938-1939 din inițiativa unui grup de veterani ai Primului Război Mondial, în majoritatea lor foști vânători de munte, fiind realizat după planurile arhitectului Teodor Burcă.

O contribuție materială substanțială la înălțarea monumentului-mausoleu a fost făcută de către Societatea „*Cultul Eroilor*”, care își avea sediul în București, dar și de către filiala sa de pe plan județean. Lucrarea monumentală, înaltă de circa 16m, are înfățișarea unui foișor de observare. Construcția este decorată în exterior cu mai multe basoreliefuri din metal și cu plăci comemorative din marmură pe care sunt gravate texte explicative și dedicatorie. Pe unul din basoreliefuri este reprezentată o femeie înaripată, îmbrăcată în ținuta asemănătoare celor ostășești, redată în plină mișcare către un vârf de munte (aviz special la trupele române de vânători de munte care în vara anului 1917 s-au constituit în Târgul Neamț și apoi s-au avântat în luptele de pe frontul Moldova). Femeia înaripată ține în mâna stângă stema României, aceasta fiind sprijinită de umăr, iar în cea dreaptă o coroană din frunze de laur. Personajul feminin are menirea să simbolizeze România Victorioasă și Mare. Victorioasă în timpul

asprelor încleștări din vara anului 1917 de pe frontul din Moldova și Mare în urma hotărârilor plebiscitare luate de cei care, la 1 decembrie 1918, s-au adunat la Alba Iulia pentru a împlini visul de veacuri de unire al tuturor românilor din spațiul Carpato-Danubiano-Pontic. Pe un alt basorelief fixat pe opera comemorativă de război este redată o scenă cu tematică ostășească: un grup de militari reprezentați cu căștile pe cap și cu baionetele la arme care s-au avântat temerari în luptă. Pe o altă lucrare plastică înfățișată pe monument observăm imaginea unui vultur care și-a luat zborul în direcția vest, adică în direcția în care în vara anului 1917, în ziua de 27 iulie, și-au luat zborul spre a ajunge pe liniile de front, militarii primului batalion de vânători de munte nou construit, după cum se consemnează, clar și expresiv, pe o placă de marmură montată și ea pe opera monumentală. Iată care este textul integral înscris pe acea placă, el ilustrând, de fapt, scopul în care se va înălța acolo opera comemorativă de război: „*De pe aceste plaiuri și-a luat zborul, în zorii zilei de 27 iulie 1917, primul batalion de vânători de munte sub comanda maiorului Virgil Bădulescu. Înfruntând urgia focului dușman, vânătorii de munte au înscris pagini glorioase în istoria războiului nostru de întregire la Târgu Ocna, Măgura, Cireșoara și Coșna*”. La baza monumentului-mausoleu s-a construit o criptă, care are aspectul unui mormânt, în interiorul căreia aveau să fie așezate, după finalizarea construcției, rămășițele pământești ale unui mare număr de vânători de munte care și-au pierdut viața în aprigile încleștări din vara anului 1917. Cripta este acoperită cu o placă de marmură de culoare neagră, având reprezentată pe ea o cruce redată în culoare albă, adică în

cea prin care se exprimă cerul senin, liniștea sufletească, pacea, florile, ghiociei de primăvară și ale pomilor roditori etc. În sfârșit, un element care dă individualitate monumentului-mausoleu îl reprezintă înfățișarea sa în partea superioară, cu precădere în cea de vârf. Acolo sunt redată, într-un joc ingenios conceput, literele V și M, prin care se exprimă, de fapt, menirea lucrării plastice, care este aceea de a-i cinsti, evoca și slăvi pe primii și neînfricații vânători de munte din armata română modernă care au primit „*botezul de foc*” și „*și-au sacrificat viețile lor tinere*”, ca să ne exprimăm prin două figuri de stil, în timpul aprigelor încleștări din vara fierbinte și de neuitat a anului 1917. Alte trei informații strâns legate de istoricul monumentului-mausoleu din orașul Târgu Neamț: prima dintre ele este aceea ca el a fost inaugurat în anul 1939, în prezența regelui Carol al II-lea, a oficialităților guvernamentale și cele ale Județului Neamț și a unui numeros public. Cea de a doua informație se referă la faptul că opera comemorativă de război a fost substanțial renovată în primul an de după evenimentele din decembrie 1989 (1990). Cea de a treia informație este aceea că monumentul-mausoleu se bucură de o atenție cu totul deosebită din partea trupelor de vânători de munte din zilele noastre. An de an, în ziua de 3 noiembrie, care a fost proclamată ca ziua vânătorilor de munte, în fața operei comemorative de război se desfășoară ceremoniale ostășești și religioase în amintirea, în memoria și întru slava eroilor care și-au găsit un loc de odihnă veșnică în cripta mausoleului.

Monumentul-mausoleu din orașul Târgu Neamț

Bibliografie specială:

„Județele Patriei. Neamț. Monografie”, București, 1981.

Tucă Florian, Cociu Mircea, *„Monumente ale anilor de luptă și jertfă”*, București, 1983.

Tucă Florian, Cristache Gheorghe, *„Altarele eroilor neamului”*, București, 1994.

MAUSOLEUL EROILOR DIN ORAȘUL TOPLIȚA, JUDEȚUL HARGHITA

Se află dispus pe o ridicătură de teren de la marginea orașului, într-un loc viran anume amenajat pe marginea șoselei care duce de la Toplița la Borsec. Mausoleul a fost construit din inițiativa Societății „*Cultul Eroilor*” din București, cu sprijinul material al acesteia, dar și al oficialităților locale și al cetățenilor simpli. Ideea de a se înălța acea operă comemorativă de război s-a născut imediat după încheierea Primului Război Mondial, iar construcția sa propriu-zisă a început în 1922 și s-a încheiat în 1925. Proiectant al lucrării, dar și responsabil al executării ei, a fost arhitectul transilvănean Francisc Molnar. Mausoleul a fost construit din dale de piatră de munte, frumos fasonată și din ciment. El are o înfățișare arătoasă. Elementele sale componente sunt reprezentate de o fațadă alcătuită din trei volume distincte, din piatră, dintr-o scară cu zeci de trepte, mărginite din parapete din metal, care urcă spre osuarul în care aveau să-și găsească loc de odihnă veșnică un număr de peste 770 de eroi căzuți la datorie în luptele care s-au desfășurat în toamna anului 1916 în zona orașului Toplița, în împrejurările sale și chiar în locuri ceva mai îndepărtate. Un element reprezentativ al mausoleului, care-i dă individualitate și originalitate, este oglindit de un număr mare de plăci memoriale din marmură albă și neagră, care sunt fixate fie pe fațada operei monumentale, fie în interiorul ei. Înscrierile de pe ele au menirea, pe de o parte, de a evoca lucrarea monumentală, iar pe de altă parte, de a cita numele unui mare număr de eroi cunoscuți ale căror rămășițe pământești

au fost reînhumate în firidele sau osuarele mausoleului. De un conținut și de o frumusețe exemplare sunt cuvintele prin care se evocă opera comemorativă de război în ansamblul său. În această privință, iată care sunt aceste cuvinte: „*Ostași români ai vechiului regat. Binecuvântată a fost clipa în care ați trecut în Ardealul fraților noștri, dezrobindu-i prin jertfa voastră de mucenici. Recunoștința tuturor v-a așezat, spre veșnica odihnă, în acest loc de cinste, drept meritate clipe ale iubirii de Neam și de Țară pentru cei de azi și de viitor. Ardealul vi se închină. Toplița română.*” Tot pe opera comemorativă de război se mai află înscrisă această inscripție: „*Vouă, ostașilor români vi s-a ridicat acest monument*”.

În legătură cu conținutul atât de frumos și de vibrant al înscrisurilor de pe mausoleu, pe care l-am citat în extenso, dorim să subliniem un fapt prea puțin cunoscut până acum de către cei ce au vizitat sau vor vizita mausoleul eroilor de la Toplița. Se spune că textul inscripției de pe mausoleu, încărcat de un fierbinte fior sufletesc și național patriotic, aparține fostului Patriarh al României Mari Miron Cristea.

Vom încheia evocarea noastră privitoare la mausoleul eroilor de la Toplița citind, spre luare aminte, și o notație privitoare la acea operă comemorativă de război, înscrisă însă într-o carte de istorie: „*În acest mausoleu se află depuse osemintele a 771 ostași români căzuți în Primul Război Mondial ...*”, „*Vouă ostașilor români, vi s-a ridicat acest monument*5 ... *În cinstea voastră, pentru că ne-ați scăpat de sub jugul străinilor și ne-ați alipit la Patria-mamă*”.

Mausoleul eroilor de la Toplița

*Mausoleul eroilor de la Toplița,
În plan îndepărtat și scara pe care se urmă la el*

Bibliografie specială:

Arhivele Naționale pentru Cultul Eroilor, Fond Județul Harghita.

Nencescu Marian, „*Morminte și opere comemorative ale eroilor neamului din județele Harghita și Covasna*”, Buzău, 2008.

Tucă Florian, Cociu Mircea, „*Monumente ale anilor de luptă și jertfă*”, București, 1983.

MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL TULCEA, JUDEȚUL TULCEA

Se află dispus într-un loc cam mărginaș din localitate și anume într-un părculeț. A fost construit în anii 1937-1938 din inițiativa unui comitet local, în fruntea căruia se afla un veteran din Primul Război Mondial. Este vorba de colonelul V.I. Rata, fost comandant al Regimentului 33 infanterie, care-și avusese cândva garnizoana în orașul Tulcea. Având calități și însușiri cu totul deosebite, el a devenit după război Prefect al Județului Tulcea.

Pentru construirea operei comemorative de război s-au adunat fonduri pe plan local și județean, dar și printr-o contribuție materială primită din partea Societății „Cultul Eroilor” de la București. Într-un raport întocmit de către comitetul care s-a ocupat de înălțarea mausoleului, redactat înainte de a se așeza piatra fundamentală, se arăta că *„scopul imediat al construcției mausoleului este acela ca în interiorul lui să fie așezate rămășițele pământești ale eroilor tulcenii care-și pierduseră viața în aprigele încleștări din anii 1916-1918 în luptele de pe pământul dobrogean sau în alte zone ale frontului, implicit în timpul bătăliilor legendare de la Mărăști, Mărășești și Oituz.”*

Potrivit informațiilor de care dispunem, un foarte mare număr de fii ai Tulcei, care căzuseră eroic la datorie, luptaseră în cadrul Regimentului 33 și 73 infanterie, unități care aveau să fie socotite după război „regimente eroice”.

Cum în fruntea comitetului care se va ocupa de construirea mausoleului era un fost oștean, acesta avea să informeze în repetate rânduri oficialitățile județele și

publicul tulcean de evoluția lucrărilor la opera monumentală. Iată ce spunea el într-un raport întocmit la doar câteva luni de la începerea lucrărilor: *„S-a construit mai întâi un osuar în care să se adăpostească osemintele risipite ale eroilor tulcenii, risipite pe câmpurile și cimitirele din Moldova, din Carpați și Mărășești”*.

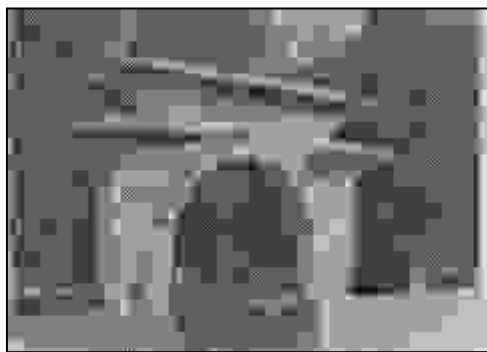
Într-un alt raport informativ, aceeași personalitate va relata, la modul concret, de unde și cum au fost adunate primele oseminte ale foștilor eroi tulcenii și cum vor fi ele aduse la Tulcea și apoi reînhumate în cripte și osuare. Referindu-se la acest fapt, dar și la modul în care au fost adunate de pe fostele câmpuri de luptă acele oseminte, într-un raport întocmit la un moment dat de către colonelul în rezervă care se afla în fruntea comitetului ce se ocupa cu ridicarea operei monumentale, se va relata pe larg aceste aspecte. Iată ce se spunea, printre altele, în acel izvor istoric: *„Cu voia lui Dumnezeu ... rămășițele pământești ale unui mare număr de eroi tulcenii au fost adunate de pe fostele câmpuri de luptă și aduse la Tulcea, pentru a fi reînhumate în cripte și osuare ... Dragi eroi și martiri tulcenii, bunul Dumnezeu ne-a dat posibilitatea să reveniți pe pământul scump al județului, unde v-ați născut și ați trăit. Vă întâmpinăm cu flori și cu lacrimi de bucuria revederii, cu toate că sunteți reînhuamați. Clopotele bisericilor, în aceste momente, sună peste tot în județ ... pentru odihna sufletelor voastre”*. Relatându-se apoi, în mod expres, și la ceremonialul în care rămășițele pământești ale eroilor tulcenii care luptaseră în cadrul regimentelor 33 și 73 infanterie aveau să fie depuse în cripte și osuare, în același raport se va consemna următoarele: *„Frați de arme din regimentele 33 și 73*

infanterie. În anul 1916 ați plecat voioși la luptă, dispuși pentru sacrificiu și convinși că veți învinge. De entuziasmul vostru, care a uimit lumea, știu și eu de la ostașii mei. V-ați luptat cu vitejie fără seamăn la Flămânda, Predeal, Clăbucetul Baicului, ... la Jiu, pe Argeș și pe Neajlov ..., la Mărăști, Mărășești și Oituz ... Ca un omagiu ce vi-l acordăm din convingere, vă oferim cripta în care vă vom coborî azi, pentru ca ce-l puțin acolo să aveți liniște ...”

Mausoleul eroilor din Tulcea, care a fost construit, în linii principale, în anii 1937-1938, inaugurat fost inaugurat în anul 1938 într-un cadru festiv, cu participarea unor oficiali de la București și ai județului Tulcea, a reprezentanților armatei și a presei și cu precădere a unui public larg din județ și din țară. După inaugurarea sa, pe plan local s-a întocmit și cu proces-verbal, din care rezultă, în linii principale, menirea mausoleului, aspecte esențiale privitoare la construcția și la înfățișarea sa. Documentul respectiv reprezintă, de fapt, un scurt istoric al respectivei opere comemorative de război. De aceea, am considerat util să cităm, în continuare, mai multe extrase cuprinse în el: „*Mausoleul din Orașul Tulcea, construcție monumentală, începută în 1937, din inițiativa unui comitet local și finalizată în 1938, adăpostește osemintele eroilor din regimentele 33 și 73 infanterie. Mausoleul este construit din beton și cărămidă în mijlocul unui parc ... având un portal masiv la intrarea în parc. Este înconjurat din gard de piatră, cu coloane din beton și lanțuri de fier. În osuar, eroii sunt așezați în cripte din piatră și beton ... Capela osuarului, așezată la centru, are deasupra o turlă din beton armat, fiind decorată cu armamente în relief, iar*

în interior cu teme religioase în ulei ... În general, construcția se prezintă în perfectă stare și este bine întreținută, iar parcul este amenajat și îngrijit de personalul comunei. Drept pentru care am întocmit prezentul proces-verbal.”

După ce am aflat, în linii principale, aspecte esențiale privitoare la istoricul mausoleului eroilor care înnobilează municipiul Tulcea, ce am mai putea spune noi, interesant și util, pentru a-i întregi prezentarea? În primul rând, faptul că sumele cheltuite pentru înălțarea mausoleului s-au fi ridicat peste 7.000.000 lei, ceea ce reprezenta atunci o sumă impresionantă; în al doilea rând, că pe frontispiciu portalului pe care se intră în mausoleu, se află înscrisă următoarea inscripție: „1916-1918 Mausoleul unor eroi din Regimentul 33 și 73 infanterie”; în al treilea rând, că după încheierea lucrărilor la mausoleu, în jurul său se vor așeza câteva troițe din lemn, acestea fiind decorate cu teme religioase și prevăzute cu inscripții. Pe una dintre aceste troițe se află înscrise aceste cuvinte evocative: „În amintirea eroilor noștri care și-au sacrificat viața pe altarul Patriei”.

Portalul de la poarta de intrare în părculețul în care se află mausoleul eroilor din Municipiul Tulcea

*Mausoleul eroilor din Tulcea.
Imagine de ansamblu*

Bibliografie specială:

Cebuc Florica, „*Altare în Dobrogea. 1877-1940*”, Constanța, 2002.

Postelnicu Valentina, „*Monumentele eroilor tulcenii*”, Tulcea, 2003.

Tucă Florian, „*In memoriam. Itinerar eroic*”, București, 1971.

Tucă Florian, Cociu Mircea, „*Monumente ale anilor de luptă și jertfă*”, București, 1983.

Tucă Floriean, Cristache Gheorghe, „*Altarele eroilor neamului*”, București, 1994.

MAUSOLEUL EROILOR DIN COMUNA VALEA-PRAVĂȚ, JUDEȚUL ARGHEȘ

Se află situat pe o înălțime dominantă de la marginea comunei, pe locul denumit Mateiaș. În lucrările de specialitate, opera comemorativă de război este consemnată cu denumiri diferite. Iată care sunt acestea: „*Mausoleul de la Mateiaș*”, pentru că a fost construit pe înălțimea ce poartă denumirea de Mateiaș; „*Mausoleul de la Valea Mare-Pravăț*”, datorită faptului că se află în perimetrul comunei care are această denumire; „*Mausoleul de la Dragoslovele*”, fiindcă lucrarea monumentală se află în imediata apropiere a comunei argeșene Dragoslovele, care în anii războiului a fost câmp de luptă, iar în interiorul mausoleului își vor găsi loc de odihnă veșnică și eroii din Dragoslovele căzuți la datorie pe acel câmp de luptă; „*Complexul monumental de la Valea Mare-Pravăț*”, deoarece între anii 1979-1984, mausoleul a fost lărgit, restaurat și modernizat, el primind o înfățișare mai amplă, mai impozantă, cu utilități noi, între acestea numărându-se un muzeu al mausoleului, o dioramă și spațiu special în care să se organizeze acțiuni cultural-educative pe teme eroice sau strâns legate de istoricul mausoleului (lecții și expuneri pentru vizitatori și în special pentru elevi, discuții privitoare la eroii ce sunt înhumați acolo, slujbe religioase închinare eroilor etc.).

În forma sa inițială, mausoleul a fost construit în anii 1928-1935, din inițiativă locală, cu sprijin material primit din partea cetățenilor comunei, ai orașului Câmpulung

Muscel și al Societății „*Cultul Eroilor*”, care-și avea sediul central la București.

Proiectantul lucrării monumentale a fost arhitectul Dumitru Ionescu Berechet, iar supraveghetor al construcției un specialist străin în construcții de acest fel. Privit mai de departe, mausoleul poate fi asemuit fie cu o cetate la poale de munte, ale cărei ziduri exterioare sunt făcute din piatră de munte fasonată, fie cu un locaș de cult, pentru că opera monumentală are în partea sa de sus, în terminație, o cruce autentică, asemănătoare bisericilor. El este alcătuit din două corpuri distincte, dar strâns legate între ele. În primul corp s-a amenajat osuarul și criptele mausoleului. În interiorul lor aveau să-și găsească locuri de odihnă veșnică, la început, un număr de peste 400 de eroi care căzuseră la datorie, în principal, în timpul luptelor ce s-au desfășurat în Primul Război Mondial în aria fostelor județe Muscel și Argeș și care fuseseră deshumate din cimitirele argeșene și muscelene ce se aflau în localitățile Câmpulung, Flămândari, Gorgani, Hârtești, Costești, Bârzești, Brănești, Leordeni și Călimănești. Ulterior, în mausoleu aveau să-și găsească loc de veci, în osuare și cripte eroi argeșeni și musceleni, rămășițele pământești ale altor câteva zeci de eroi ce fuseseră deshumați din morminte individuale și comune. Numele unui număr mare de eroi cunoscuți ale căror oseminte aveau să fie depuse în mausoleu, sunt consemnate pe numeroase plăci de marmură ce sunt fixate de zidurile interioare ale corpului de clădiri la care ne-am referit.

Cel de-al doilea corp de clădiri al mausoleului, care are forma unui turn, este reprezentat de o construcție frumoasă și riguroasă, realizată din piatră fasonată de

munte.. Prin ea se dă individualitate și măiestrie ansamblului monumental. Faptul avea să fie pus în evidență, cu deosebire, după restaurarea și modernizarea mausoleului, treabă efectuată, așa cum arătăm ceva mai înainte, în anii 1979-1984. Turnul sau foișorul inițial al mausoleului va deveni mai înalt, iar pe de altă parte, mai bine decorat din punct de vedere artistic.

În perioada restaurării mausoleului, în interiorul lui s-a organizat un autentic muzeu și o dioramă. Referindu-se la acea dioramă, ea avea să fie prima ce s-a organizat în țara noastră în interiorul unui mausoleu. Tot ca element de noutate, în perioada restaurării mausoleului, în fața clădirii propriu-zise, s-a construit un impunător parapet, de formă semicirculară, prevăzut cu un frumos încadrament măreț, decorat cu frunze de stejar și de laur. Pe fațada sa s-au înscris două inscripții ale căror conținuturi sunt încărcate de evidente și emoționante înțelesuri național-patriotice. Iată care sunt aceste inscripții: *„Pentru onoarea Patriei și a Drapelului, pentru făurirea unității României, noi am apărut pământul sfânt al Țării, lăsându-vă vouă, generațiilor viitoare, o națiune liberă și independentă”* (pe partea stângă a parapetului); *„Ne plecăm cu venerație în fața sacrificiului suprem al bravilor eroi ai neamului, apărătorii demni și viteji ai ființei noastre naționale, iar la chemarea Patriei, vom ști să ne jertfim și noi pentru păstrarea independenței și suveranității României”* (în partea dreaptă a parapetului).

Potrivit informațiilor de care dispunem, în decursul timpului, dar și în zilele noastre, mausoleul eroilor de la Valea Mare-Pravăț a fost reprodus în paginile unor lucrări pe teme de istorie, pe cărți poștale ilustrate și pe timbre.

*Mausoleul
de la Valea
Mare-
Mateiași.
Imagine din
perioada în
care a fost
inaugurat*

*Mausoleul
eroilor de la
valea Mare-
Mateiași
Imagine de
ansamblu
după
restaurarea sa*

Bibliografie specială:

Cristache Gheorghe, Batali Ionel „*Ansamblul monumental de la Valea Mare-Mateia*”, București, 1985.

Vasile Cucu, Marian Ștefan, „*România. Ghid atlas al monumentelor istorice*”, București, 1979.

Mavrodin Teodor, Băcanu S. Ion, Cârstocea Spiridon, „*Argeș. Ghid turistic al județului*”, București, 1978.

Tucă Florian, „*In memoriam. Itinerar eroic*”, București, 1971.

Tucă Florian, Cociu Mircea, „*Monumente ale anilor de luptă și jertfă*”, București, 1983.

**PREZENTAREA SCHEMATICĂ
A CAMPANIILOR ȘI A UNOR BĂTĂLII
ȘI OPERAȚII DIN RĂZBOIUL DE ÎNTREGIRE,
1916-1919**

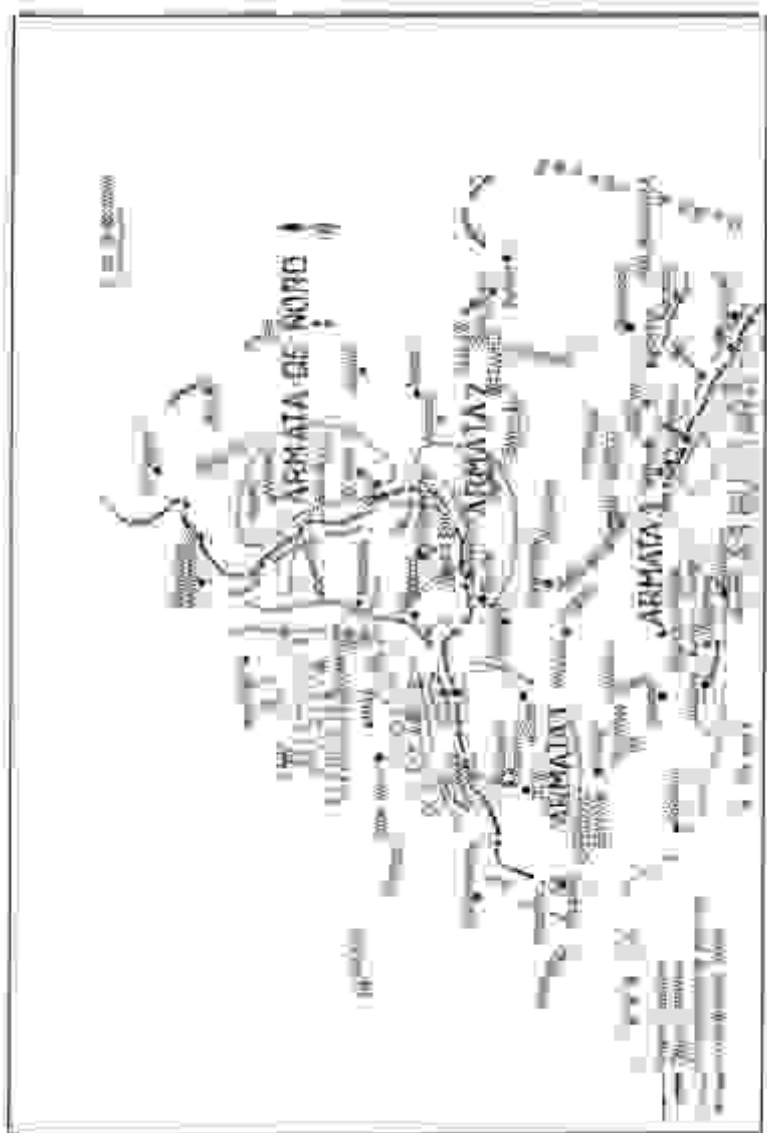
PLANURILE DE CAMPANIE ALE PĂRȚILOR DIN ANUL 1916

OFENSIVA ARMATELOR ROMÂNE ÎN TRANSILVANIA (15.08-13.09.1916)

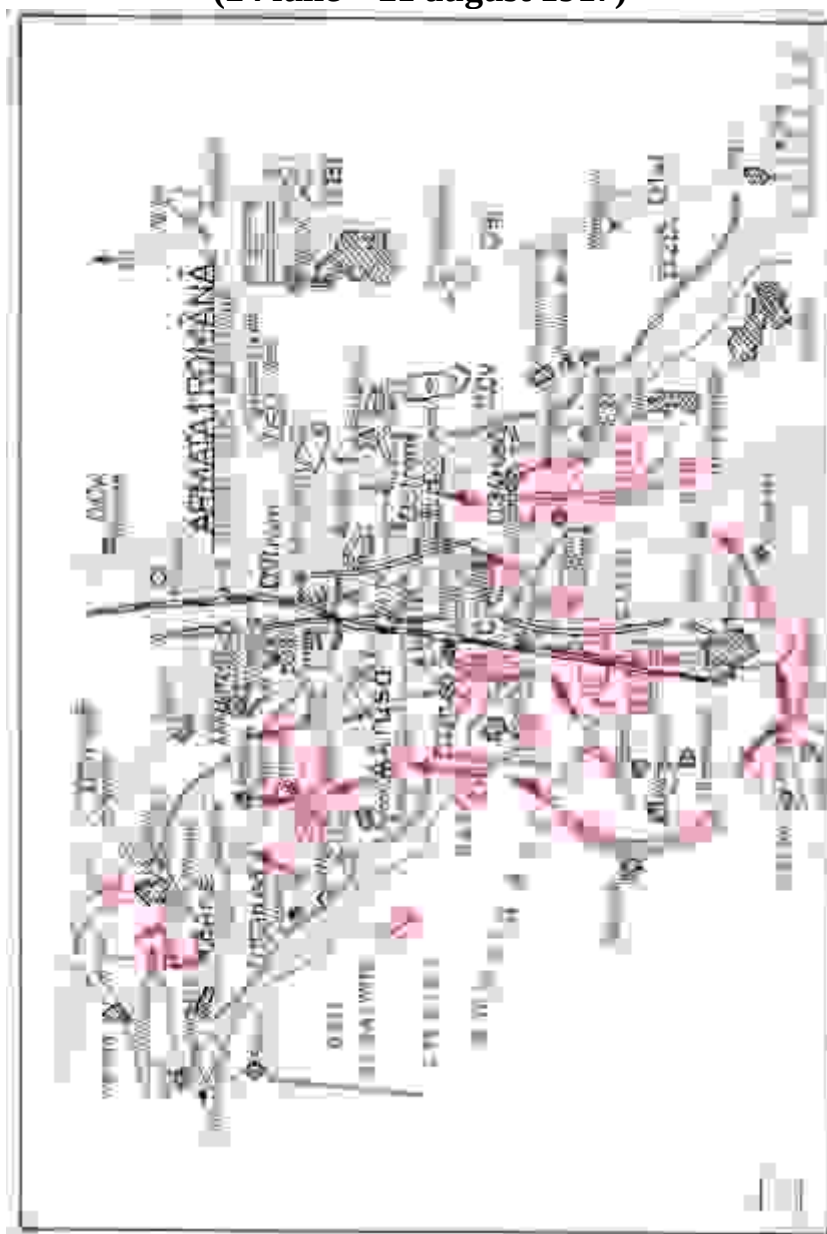
OFENSIVA ARMATELOR ROMÂNE ÎN TRANSILVANIA (15.08-13.09.1916)

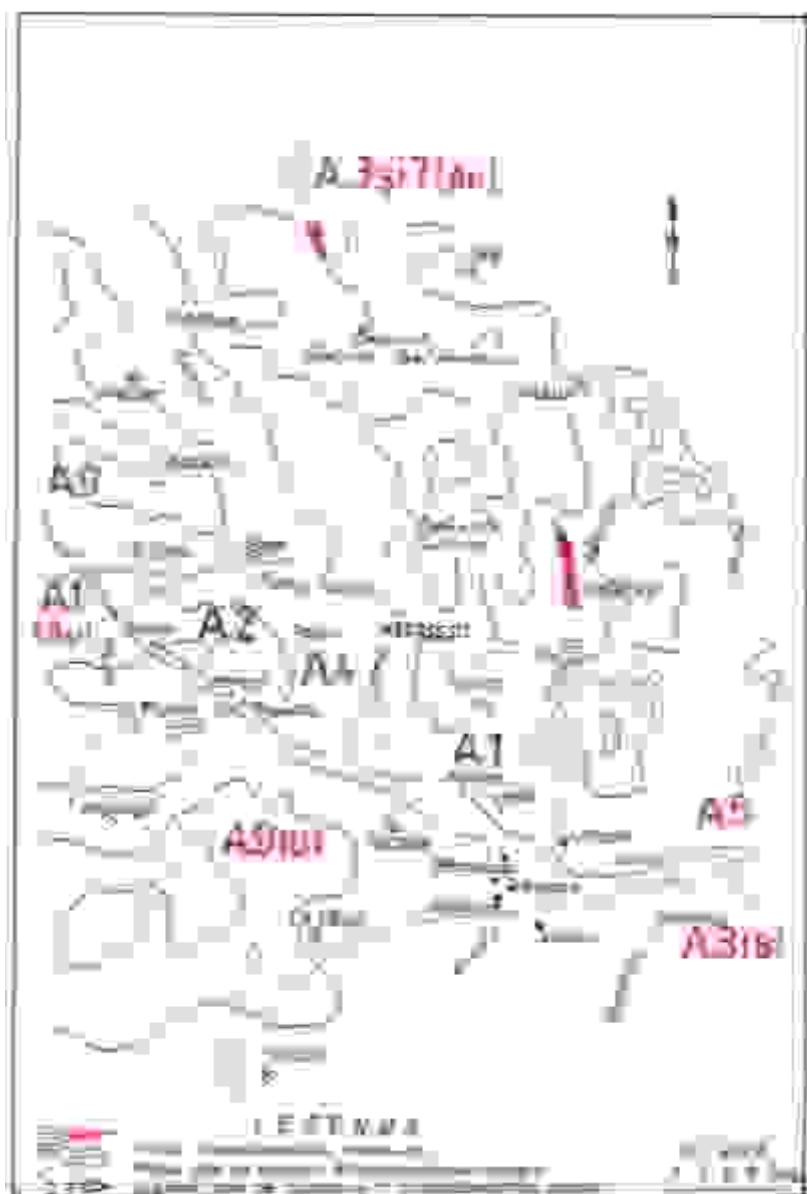
OPERAȚIA OFENSIVĂ DE LA MĂRĂȘTI

Operația de la Mărășești (24 iulie – 21 august 1917)

PLANURILE DE CAMPANIE ALE PĂRȚILOR PENTRU VARA ANULUI 1917

IBERIAN LYNX (Lynx pardinus)

Legend:

- Core range (solid black)
- Historical range (hatched)
- Isolated populations (open circles)

Scale: 0 100 200 km

Map Title: Distribution of the Iberian lynx (Lynx pardinus) in 1991

ASIMATA Z ROMÂNIA

C.A. & Tiferon-GLIC
T. fo. 8 JUNI 8.VII

Legend:

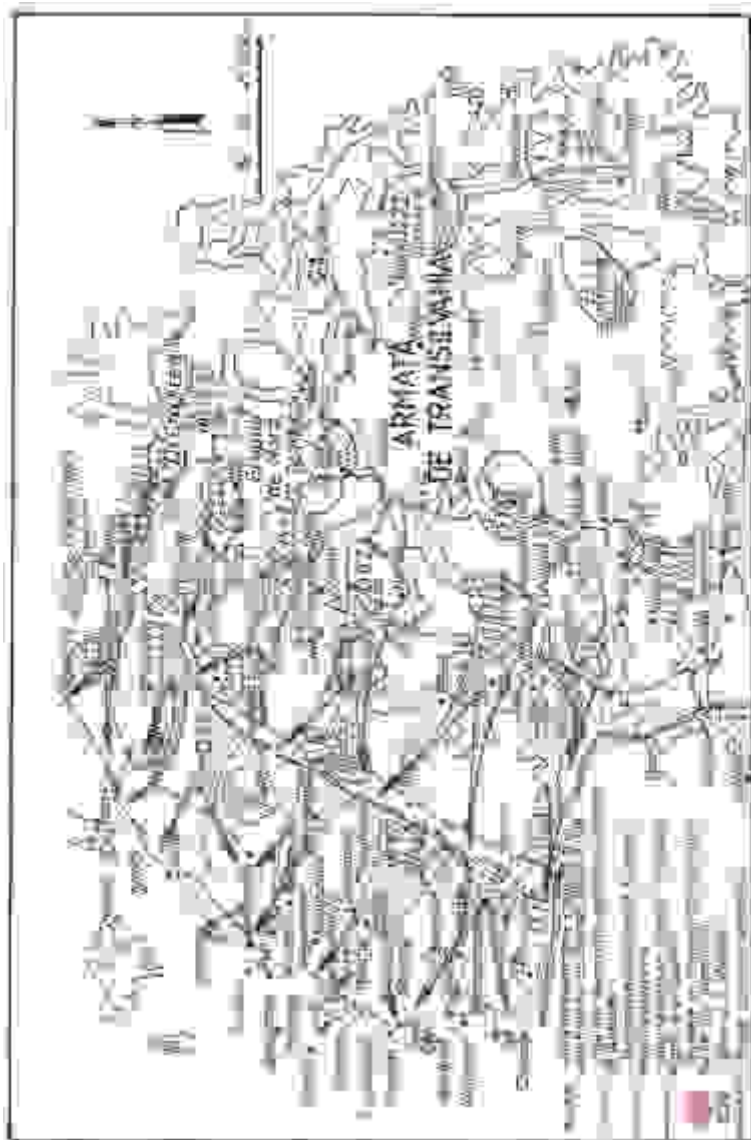
- [Symbol] ASIMATA Z
- [Symbol] Drumuri
- [Symbol] Râuri

Scale: 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 km

**SITUAȚIA FORȚELOR ROMÂNE ȘI UNGARE
PE TISA
LA 06/19.07.1919**

**ACȚIUNILE ARMATEI ROMÂNE PENTRU
ELIBERAREA PĂRȚII DE VEST A
TRANSILVÂNIEI DE SUB OCUPAȚIA STRĂINĂ ȘI
APĂRAREA MARI UNIRI DIN 1918**

**ACȚIUNILE TRUPELOR ROMÂNE ÎN SPRIJINUL
REPUBLICII DEMOCRATICE MOLDOVENEȘTI
(7/20 ianuarie – 27 februarie / 12 martie 1918)**

OFENSIVA TRUPELOR UNGARE PE TISA ȘI CONTRALOVITURA TRUPELOR ROMÂNE

ÎNCHEIERE

Considerăm că la Alba Iulia, capitala spirituală a tuturor românilor, trebuie să construim, în cinstea aniversării centenarului Marii Uniri, un Mausoleu al Eroilor civili care au fost asasinați pentru că și-au exprimat pașnic dorința de unire a tuturor românilor.

Mareșalul Constantin Prezan este “Mareșalul României Reîntregite”, cel care a fost dat uitării o lungă perioadă de timp și abia după Revoluția din Decembrie 1989 noii conducători “au dat voie” poporului să-l omagieze și să-l cinstească pentru faptele sale eroice și pentru capacitatea sa organizatorică și de decizie de șef al Marelui Cartier General și de Comandant al Armatei Române. Sub conducerea sa fermă și înțeleaptă Armata României a înfăptuit și apărât Marea Unire de la 1 decembrie 1918.

A fost înhumat într-un mormânt stingher la Schinetea și așteaptă modest și tăcut onorul la Mareșal. Dar noi, românii adevărați trebuie să-i construim deasupra mormântului său un mausoleu în semn de recunoștință pentru modul exemplar în care a executat misiunea de refacere, reorganizare, dotare și instruire a Armatei după retragerea și descompunerea acesteia la sfârșitul anului 1916 și începutul anului 1917, când a insuflat tuturor militarilor dragostea de Țară și energia sa continuă, precum și eroismul de masă în fața căroră s-a frânt ofensiva armatelor Puterilor Centrale la Mărăști, Mărășești și Oituz, iar agresiunea Ungariei a fost spulberată de contralovitura

Armatei Române care a forțat vitejește râul Tisa pe tot frontul în vara anului 1919.

Sub conducerea acestui mare strateg al Antantei, cum îl denumea mareșalul francez Foch, s-au elaborat planurile de operații în care Armata României a ieșit victorioasă în Războiul de Întregire din 1916-1919 împotriva armatelor Puterilor Centrale.

De aceea în ultimul capitol al acestei lucrări sunt redată schematic acțiunile Armatei Române pentru realizarea României Mari și pentru apărarea ei împotriva agresiunilor URSS și ale Ungariei.

Este necesar să păstrăm vie memoria marilor personalități românești, a marilor patrioți: Constantin Prezan, Mircea Eliade, Corneliu Coposu, Vasile Pârvan, Brătianu, Ferdinand I-ul, Mircea Vulcănescu, Iuliu Maniu și a multora alții și să nu uităm pentru ce au murit ei. Noi, urmașii acestor mari patrioți trebuie să descoperim și să păstrăm adevărul istoric și să continuăm opera lor de făurire și păstrare a Unității Naționale; să păzim cu sfințenie monumentele închinat Marii uniri a Românilor de la 1 decembrie 1918.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

Agârbiceanu I., *„O lacrimă fierbinte. Cuvânt către oastea țării”*, București, 1918.

Almaș Dumitru, *„Eroi au fost, eroi sunt încă. Evocări și portrete istorice”*, București, 1968.

Argeșanu Florian, Ucrain Constantin, *„Tripticul vitejiei românești. 1877-1878, 1916-1918, 1944-1945”*, București, 1977.

Căzănișteanu Constantin, Rusu Dorina, *„România în războiul de eliberare și întregire națională. Repede cronologice”*, în Revista „Lupta întregului popor”, nr. 3-4/1996 și 1-3/1997.

Cupșa Ion, *„Armata română în campaniile din 1916-1917”*, București, 1967.

Ghinea Dan, *„Enciclopedia geografică a României”*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, București, 2002.

Iorga Nicolae, *„Războiul nostru în note zilnice. 1916-1917”*, vol. II, Craiova, 1922.

Romanescu Gheorghe, *„Oastea română de-a lungul veacurilor”*, București, 1976.

Scurtu Ioan, *„Presărați pe-a lor morminte ale laurilor flori”*, București, 1978.

Tucă Florian, *„In memoriam. Itinerar eroic”*, București, 1971.

Tucă Floriean, Brezeanu Constantin, *„Cultul eroilor. Dicționar explicativ de termeni uzuali”*, București, 2009;

Tucă Florian, Cociu Mircea, *„Monumente ale anilor de luptă și jertfă”*, București, 1993.

Tucă Florian, Cristache Gheorghe „*Altarele eroilor neamului*”, București, 1994.

Tucă Floriean, Cristache Gheorghe, „*Triunghiul de foc Mărăști, Mărășești, Oituz*”, București, 1997;

Tucă Florian, Nicolae Ionescu, Romulus Raicu, „*Epopeea anilor 1916-1918. Războiul pentru făurirea României Mari*”, București, 1998.

CUPRINS

PREFAȚĂ	3
CUVÂNT INTRODUCATIV	9
CUVINTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ, DE SUFLET ȘI DE ȚINUT MINTE DESPRE EROI ȘI EROISM	12
MAUSOLEUL EROILOR DIN BUCUREȘTI.....	17
MAUSOLEUL „EROULUI NECUNOSCUȚ”, DIN BUCUREȘTI.....	23
MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL BRAȘOV, JUDEȚUL BRAȘOV	31
MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL BUZĂU, JUDEȚUL BUZĂU	33
MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL CĂLĂRAȘI, JUDEȚUL CĂLĂRAȘI	35
MAUSOLEUL EROILOR DIN COMUNA COMANA, JUDEȚUL GIURGIU.....	39
MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL FOCȘANI, JUDEȚUL VRANCEA	42
MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL GALAȚI, JUDEȚUL GALAȚI.....	45
MAUSOLEUL DIN MUNICIPIUL GIURGIU, JUDEȚUL GIURGIU.....	47
MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL IAȘI, JUDEȚUL IAȘI.....	52
MAUSOLEUL EROILOR DIN COMUNA MĂNĂSTIREA CAȘIN, JUDEȚUL BACĂU	55
MAUSOLEUL EROILOR DIN SATUL MĂRĂȘTI, COMUNA RĂCOASA, JUDEȚUL VRANCEA	58
MAUSOLEUL EROILOR DIN ORAȘUL MĂRĂȘEȘTI, JUDEȚUL VRANCEA	64

MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL ODORHEIUL SECUIESC, JUDEȚUL HARGHITA	72
MAUSOLEUL EROILOR DIN COMUNA OITUZ, JUDEȚUL BACĂU.....	75
MAUSOLEUL EROILOR DIN ORAȘUL PREDEAL, JUDEȚUL BRAȘOV	78
MAUSOLEUL EROILOR DIN COMUNA SOVEJA, JUDEȚUL VRANCEA	83
MAUSOLEUL EROINEI ECATERINA TEODOROIU, DIN MUNICIPIUL TÂRGU JIU, JUDEȚUL GORJ	87
MAUSOLEUL EROILOR DIN ORAȘUL TÂRGU OCNA, JUDEȚUL BACĂU	91
MONUMENTUL-MAUSOLEU AL EROILOR DIN ORAȘUL TÂRGU NEAMȚ, JUDEȚUL NEAMȚ	94
MAUSOLEUL EROILOR DIN ORAȘUL TOPLIȚA, JUDEȚUL HARGHITA.....	98
MAUSOLEUL EROILOR DIN MUNICIPIUL TULCEA, JUDEȚUL TULCEA.....	101
MAUSOLEUL EROILOR DIN COMUNA VALEA- PRAVĂȚ, JUDEȚUL ARGHEȘ	106
PREZENTAREA SCHEMATICĂ A CAMPANIILOR ȘI A UNOR BĂTĂLII ȘI OPERAȚII DIN RĂZBOIUL DE ÎNTREGIRE, 1916-1919.....	110
ÎNCHEIERE	125
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ.....	127